

พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย

๑

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานและงานโบราณคดี

๑๑๑

กรมศิลปากร

กรมศิลปากร

จัดพิมพ์เผยแพร่

พ.ศ. ๒๕๐๘

พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย

๑

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานและงานโบราณคดี

ของ

กรมศิลปากร

กรมศิลปากร

จัดพิมพ์เผยแพร่

พ.ศ. ๒๕๐๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย
เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗

พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย

๑

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานและงานโบราณคดี

๑๑๑

กรมศิลปากร

กรมศิลปากร

จัดพิมพ์เผยแพร่

พ.ศ. ๒๕๐๘

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ในต่างจังหวัด

ที่ขึ้นอยู่กับสังกัดของ

กรมศิลปากร

อธิบดีกรมศิลปากร

นายธนิศ อยู่โพธิ์

รองอธิบดีกรมศิลปากร

นายเกษม อินทโกศัย

เลขานุการกรมศิลปากร

นายหนุ่ม อยู่ในธรรม

๑. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

หัวหน้ากองโบราณคดี นายเกษม อินทโกศัย
(รักษาการ)

ภัณฑารักษ์พิเศษ นายมานิต วดีโกดม

ภัณฑารักษ์เอก นายชิน อยู่ดี

ภัณฑารักษ์เอก นายสมพร อยู่โพธิ์

ภัณฑารักษ์โท นางจิรา จงกต

หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์

และโบราณสถาน

พระนคร นายภิญโญ ทศนะพยัคฆ์

๒. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสาม

พระยา และจันทระเกษม จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ภัณฑารักษ์โท นายเทพ สุขรัตน์

ภัณฑารักษ์ตรี นายนิคม มุสิกคามะ

สถาปนิกตรี นายมนตรี อัดถจรรยา

๓. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนารายณ์

ราชินีเวสน์ จังหวัดลพบุรี

ภัณฑารักษ์ตรี นายอาวุธ สุวรรณศรี

๔. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ रामคำแหง

จังหวัดสุโขทัย

ช่างศิลป์โท นายมะลิ โกลสันเทียะ

ภัณฑารักษ์ตรี นายพิทยา คำเด่นงาม

ภัณฑารักษ์ตรี นายประโชติ สังขณกิจ

ช่างศิลป์ตรี นายระพีศักดิ์ ชัชวาลย์

๕. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง

จังหวัดสุพรรณบุรี

ภัณฑารักษ์โท นายเสรี เน้นหนา

๖. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวีรวงศ์

จังหวัดนครราชสีมา และโบราณสถาน

พิมาย

ภัณฑารักษ์เอก นายแทน ชีระพิจิตร

ภัณฑารักษ์โท นายประทีป วาทีน

ภัณฑารักษ์ตรี นายบันเทิง พูลศิลป์

ภัณฑารักษ์ตรี นายพรหม มีบุญโญ

ช่างศิลป์ตรี นายณรงค์ บันทอง

๗. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัด

ขอนแก่น (กำลังก่อสร้าง)

ภัณฑารักษ์โท นายประยูร ไพบูลย์สุวรรณ

ภัณฑารักษ์โท นายเจริญ พลเดชา

ภัณฑารักษ์ตรี นายวิรัช คุณมาศ

๘. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน

จังหวัดเชียงราย

ช่างศิลป์ตรี นายสมจิต เรืองคณะ

ภัณฑารักษ์ตรี นายคงเดช ประพัฒน์ทอง

๙. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระบรมธาตุ

จังหวัดนครศรีธรรมราช

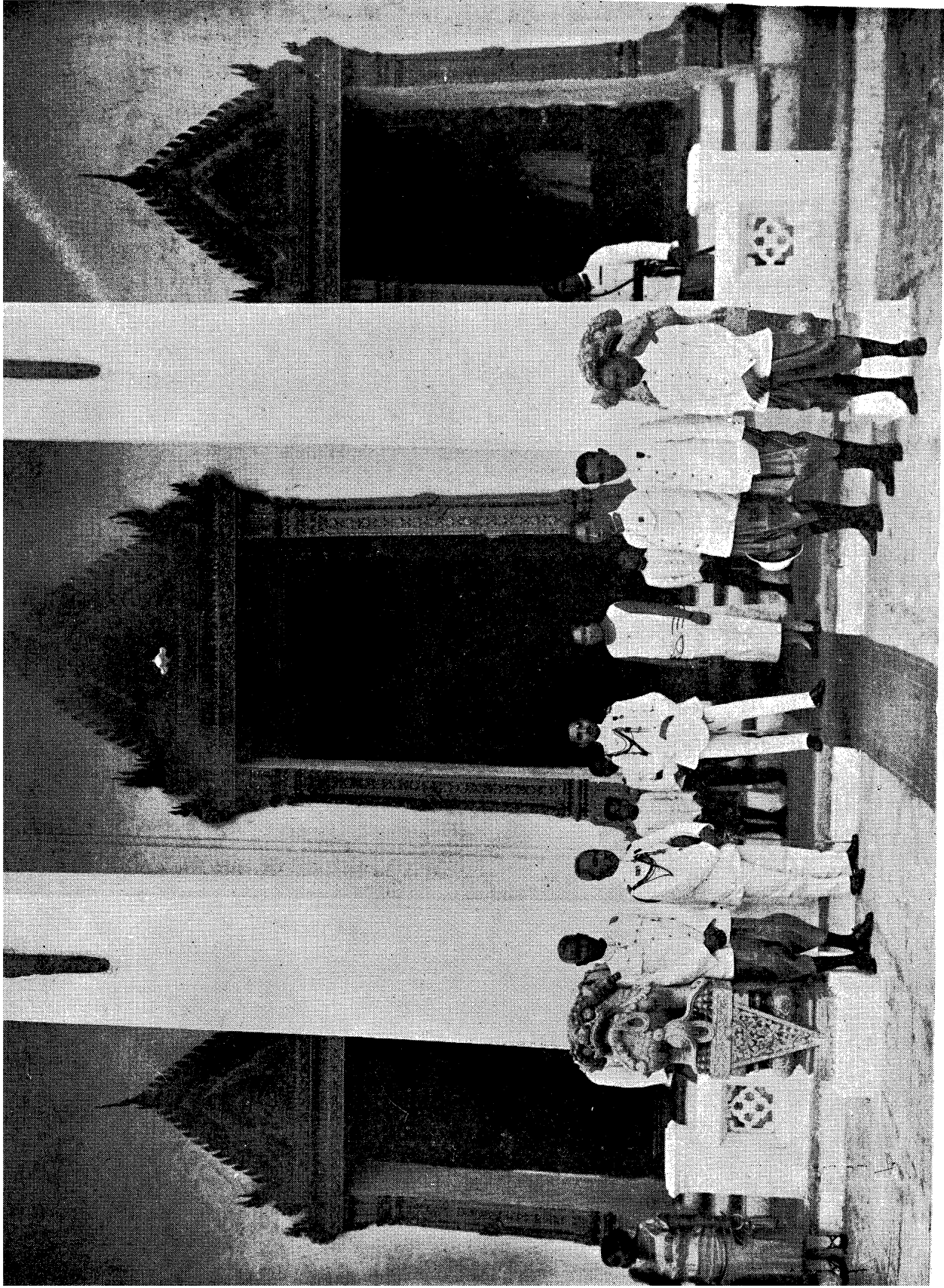
ภัณฑารักษ์ตรี นายศิริ ดวงดี

ภัณฑารักษ์ตรี นายนิคม สุทธิรักษ์

๑๐. พิพิธภัณฑ์สถาน มัชฌิมาวาส จังหวัด

สงขลา

ภัณฑารักษ์โท นายชวน จุลมณโชติ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี (ประทับกลาง) เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด
พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๖๕ ทรงฉายร่วมกับกรรมการราชบัณฑิตยสภา หน้าพระที่นั่งพุทไธสวรรย์
(ซ้าย) มหาอำมาตย์โท พระยาไบบราณธำนิมิตร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
(ขวา) หม่อมเจ้าปิยภักดินา พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

คำนำ

ประเทศไทย ได้เข้าเป็นสมาชิกของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (The International Council of Museums) หรือเรียกย่อว่า ไอคอม (ICOM) และรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ แห่งประเทศไทย มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ แล้ว ตามบทบัญญัติของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ กำหนดให้มีการประชุมใหญ่ ซึ่งประเทศสมาชิกจะต้องส่งเจ้าหน้าที่จากประเทศของตนไปร่วมประชุมกัน ๓ ปีต่อครั้ง และประเทศไทยได้เคยเข้าร่วมประชุมมาแล้วในระยะแรก ๒ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ ประชุมที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และครั้งที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ ประชุมที่เมืองเยนัว มิลาน และแบร์กาโม ประเทศอิตาลี ซึ่งพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ประธานกรรมการแห่งประเทศไทยในขณะนั้น ทรงเป็นหัวหน้าคณะเสด็จไปร่วมประชุมทั้งสองคราว ตั้งแต่พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ทรงลาออกจากประธานกรรมการแล้ว แต่นั้นมาก็มิได้มีการจัดการแห่งประเทศไทยไปร่วมประชุมอีกเลย นับเป็นระยะเวลาร่วม ๑๒ ปี นอกจากติดต่อกันเอกสารและส่งค่าบำรุงความเป็นสมาชิกแล้ว ทางที่ประชุมใหญ่ก็มิได้ทราบความเป็นไปและความเคลื่อนไหวเรื่องงานพิพิธภัณฑ์ภายในประเทศไทย และฝ่ายเราก็คมิได้ทราบความคิดเห็นของที่ประชุมใหญ่ และความเป็นไปของประเทศสมาชิกอื่น ๆ ความจริงในระยะราว ๑๐

ปีมานี้ ทางประเทศไทยได้มีการปรับปรุงขยายพิพิธภัณฑ์สถานและ
ดำเนินงานโบราณคดีรุกหน้าไปมาก เช่น ได้ปรับปรุงและสร้างพิพิธภัณฑ์-
สถานในต่างจังหวัดเพิ่มขึ้น ส่งศิลปโบราณวัตถุไปแสดงในต่างประเทศ
และมีการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานและดำเนินงานโบราณคดีทั้ง
สมัยก่อนประวัติศาสตร์และในสมัยประวัติศาสตร์ โดยร่วมมือกับนักปราชญ์
ชาวต่างประเทศและดำเนินงานเองโดยเอกเทศ เรื่องดังกล่าวนี้สมควรจะ
ได้เผยแพร่ให้ที่ประชุมใหญ่ของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติและประเทศ
สมาชิกอื่นๆ ได้ทราบ แต่เมื่อมิได้ไปร่วมประชุม ก็ขาดโอกาสที่จะเผย
แพร่ความเคลื่อนไหวทางกิจการพิพิธภัณฑ์และโบราณคดีของประเทศไทย

ครั้นเมื่อต้นปีนี้ ได้รับแจ้งจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็น
เจ้าภาพว่าจะมีการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ ของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ
ณ นครนิวยอร์ก ในสหรัฐอเมริกา ระหว่างปลายเดือนกันยายนถึงต้นเดือน
ตุลาคม ๒๕๐๘ และเขาส่งคำเชิญมา คณะกรรมการสภาการพิพิธภัณฑ์
ระหว่างชาติ แห่งประเทศไทย จึงประชุมปรึกษากันแล้วตกลงมอบให้
กรมศิลปากรดำเนินเรื่องและรายงานขออนุมัติคณะรัฐมนตรีขอส่งคณะ
กรรมการบางท่านของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติแห่งประเทศไทย ไป
ร่วมประชุมตามคำเชิญ ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็ได้โปรดอนุมัติให้กรรมการ
รวม ๕ คน มีอธิบดีกรมศิลปากรเป็นหัวหน้าคณะ ไปร่วมประชุมได้
กรมศิลปากรจึงได้จัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานและ

งานโบราณคดีในประเทศไทย ไปเผยแพร่ ๒ เรื่อง คือ MUSEUMS IN THAILAND I (The Development of Museums and Archaeological Activities in Thailand under the control of the Fine Arts Department) และ DHARMACAKRA or The Wheel of the Law กับได้จัดทำภาพยนตร์สี และเสียงในฟิล์ม ขนาด ๑๖ มม. ขึ้น ๒ เรื่อง คือเรื่อง Archaeology in Thailand ใช้เวลาฉาย ๓๐ นาที และเรื่อง DHARMACAKRA ใช้เวลาฉาย ๑๑ นาที เตรียมไปฉายเผยแพร่ด้วย และเนื่องจากคณะที่ไปร่วมประชุมคราวนี้ได้รับเชิญให้ไปร่วมงานฉลองครบ ๒๐๐ ปี ของนายเจมส์ สมิทสัน ผู้ให้ทุนก่อตั้งสถาบันสมิทโซเนียน (The Smithsonian Institution) ณ กรุงวอชิงตัน ในกลางเดือนกันยายนด้วย จึงกำหนดออกเดินทางจากประเทศไทยในบ่ายวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๘ นี้

โดยที่ได้พิจารณาเห็นว่า เรื่องการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานและงานโบราณคดีในประเทศไทย ที่นำไปเผยแพร่ในต่างประเทศนั้น ควรจัดทำขึ้นเป็นภาษาไทย เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนชาวไทยผู้เป็นเจ้าของสมบัติส่วนรวมนั้นได้ทราบด้วย จึงได้จัดทำฉบับภาษาไทยและให้ชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานและงานโบราณคดีของกรมศิลปากร” ไว้ด้วย อีกเรื่องหนึ่ง คือ ธรรมจักร นั้น กรมศิลปากรได้จัดพิมพ์ฉบับภาษาไทยเผยแพร่ไว้ก่อนแล้ว ส่วนภาพยนตร์ ๒ เรื่องที่กล่าว คงจะมีโอกาสได้นำออกฉายดูกันภายหลังที่กลับจากนำไปเผยแพร่ในการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๗ ของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติคราวนี้

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานและงานโบราณคดี ในประเทศไทย ที่กล่าวถึงในเล่มนี้ ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานที่ล่วงมาแล้ว ถ้าเทียบงานด้านนี้กับของประเทศในยุโรปและอเมริกา ก็เกือบกล่าวได้ว่า ของเราเป็นเพียงการเริ่มต้น และเป็นการเริ่มต้นที่ใช้เวลานานมาก จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินงานให้รวดเร็วต่อไปโดยกว้างขวาง เพื่อประโยชน์แก่การรักษาสมบัติส่วนรวมของชาติ และเพื่อเป็นหลักฐานในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในบทบัญญัติของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติสืบไป ซึ่งกรมศิลปากรหวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายด้วยดียิ่งขึ้น.

กรมศิลปากร

๗ กันยายน ๒๕๐๘

สารบัญ

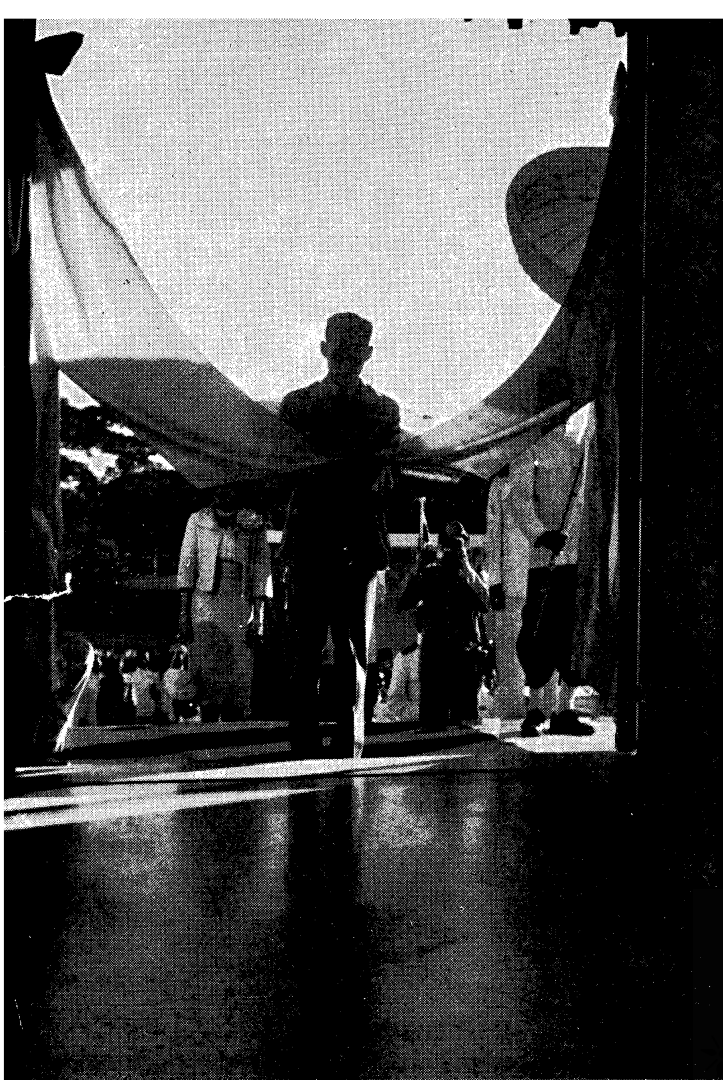
คำนำ	๓
๑. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ	๕
๒. กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ	๑๔
๓. ตั้งหน่วยศิลปากร	๒๑
๔. แสดงศิลปกรรมไทยในต่างประเทศ	๓๑
๕. การอบรมเจ้าหน้าที่	๔๑
๖. งานสำรวจและขุดค้นโบราณวัตถุสถาน	๔๓
๗. สัมมนาโบราณคดี	๔๘
๘. โบราณคดีสัญจร	๕๐
๙. การร่วมมือกับนักโบราณคดีและนักมานุษยวิทยา ชาวต่างประเทศ	๕๒
๑๐. การขุดแต่งบูรณะโบราณสถาน	๕๖
๑๑. สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ	๖๔

หอทองคอดี หรือ ศาลาหทัยสมาคม
สถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชนแห่งแรกของประเทศไทย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตัดริบบิ้น
เปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๐๔

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

ประวัติย่อ

พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย มีมาแต่ในรัชกาลที่ ๔ โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างพระที่นั่งชั้นองค์หนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ สำหรับเป็นที่จัดตั้งแสดงศิลปและโบราณวัตถุ พระราชทานนามว่า **พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์** ทรงที่สร้างเป็นพระที่นั่งศิลาแลงมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง นับเป็นการแรกเริ่มตั้งพิพิธภัณฑ์สถานส่วนพระองค์ และยังมีได้เปิดให้ประชาชนชม

ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานขึ้นที่หอกองคอคฤดี (ต่อมาเรียก ศาลาสหทัยสมาคม) ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๗ ในสมัยนั้นยังเรียกกันทับศัพท์ว่า “**มิวเซียม**” และโปรดให้เปิดให้ประชาชนเข้าชม ซึ่งนับเป็นการแรกเริ่มเปิดพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชน

ครั้น พ.ศ. ๒๔๓๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ย้ายพิพิธภัณฑ์สถานจากหอกองคอคฤดี มาจัดตั้งแสดงในพระที่นั่ง ๓ องค์ ตอนหน้าของพระราชวังบวรสถานมงคล คือ พระที่นั่งศิลาแลงพิมาณ พระที่นั่งพุทธไสยาสน์ และพระที่นั่งอิศราวินิจฉัย เป็นการเริ่มแรกจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน สำหรับพระนคร ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๒ (ร.ศ. ๑๐๘) โปรดตั้งเป็นกรมพิพิธภัณฑ์และขึ้นอยู่ในสังกัดกรมศึกษาธิการ และเมื่อตั้งกระทรวงธรรมการขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๓๕ จึงได้โปรดให้กรมพิพิธภัณฑ์มาขึ้นอยู่ในสังกัดของกระทรวงธรรมการ ในครั้งนั้นได้เปิดพิพิธภัณฑ์สถานให้ประชาชนชมสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ของที่จัดแสดงมีทั้ง

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และของธรรมชาติวิทยา เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานได้จัดทำแคตตาล็อกทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษขึ้นเป็นครั้งแรก

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๕ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา
ดำรงราชานุภาพ ได้ทรงแนะนำพระยาโบราณราชธานินทร์ สมุหเทศา-
ภิบาลมณฑลอยุธยา ให้จัดตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นที่พระราชวังจันทร์เกษม
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งชื่อว่า “อยุธยา
พิพิธภัณฑสถาน” นับเป็นพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแห่งแรก ที่ตั้งขึ้นใน
ต่างจังหวัด ต่อมาก็ได้ทรงแนะนำให้สมุหเทศาภิบาลมณฑลอื่น ๆ จัดตั้ง
พิพิธภัณฑสถานขึ้น เช่นที่วัดราชธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
และที่พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

พ.ศ. ๒๔๖๖ ทางราชการได้จัดตั้งลพบุรีพิพิธภัณฑสถาน ขึ้นใน
พระนารายณ์ราชนิเวศน์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ซึ่งต่อมาได้
ปรับปรุงการจัดตั้งศิลปโบราณวัตถุ และประกาศตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔

พ.ศ. ๒๔๖๙ ประกาศตั้งราชบัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน
มีแผนกโบราณคดี ซึ่งมีหน้าที่จัดพิพิธภัณฑสถานและตรวจรักษาโบราณ
วัตถุสถาน และเมื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครขึ้นในพระราชวัง
บวรสถานมงคล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราช
ดำเนินมาทรงทำพิธีเปิดพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร เมื่อวันที่ ๑๐
พฤศจิกายน ต่อมาจึงได้โปรดเกล้า ฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นเมื่อ
วันที่ ๕ มีนาคม ปลายปี พ.ศ. ๒๔๖๙

พ.ศ. ๒๔๗๒ จัดตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นที่วัดมหาธาตุ อำเภอเมือง
เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ครั้น พ.ศ. ๒๔๗๖ ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาล ได้ตั้งกรมศิลปากรขึ้น และมีประกาศพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ ในกรมศิลปากร มีกองพิพิธภัณฑ์และโบราณคดี เป็นกองหนึ่งในกรม ศิลปากรด้วย ซึ่งต่อมาในปีเดียวกันนั้นได้เปลี่ยนชื่อเป็น กองพิพิธภัณฑ์ และโบราณวัตถุ แล้วภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นกองโบราณคดี มีหน้าที่ใน การดำเนินการจัดตั้งดูแลรักษาพิพิธภัณฑสถานและสำรวจขุดค้นบูรณะ และดูแลรักษาโบราณวัตถุสถานทั่วพระราชอาณาจักร และประกาศตั้ง พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ตามพระราชบัญญัติ ว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๗ และ พระราชบัญญัติ ว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖

พ.ศ. ๒๔๗๘ จัดตั้งพิพิธภัณฑสถานขึ้นที่วัดมหาธาตุ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พ.ศ. ๒๔๙๖ ประกาศรับพิพิธภัณฑ์ในวัดโบสถ์ อำเภออินทบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งพระครูวิสุทธิธรรมภาณ* จัดตั้ง เป็นสาขาพิพิธภัณฑ-สถานแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๔๙๗ จัดตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรขึ้นที่วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๔๙๙ เริ่มโครงการปรับปรุงบริเวณและกิจการพิพิธภัณฑ-สถานแห่งชาติ พระนคร

* เดิมนั้นเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชเมธาภรณ์

พ.ศ. ๒๕๐๐ จัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน ตามโครงการสำรวจขุดค้นและบูรณะโบราณสถานในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

พ.ศ. ๒๕๐๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม

ในปีนี้ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดเรียกพิพิธภัณฑสถานทุกแห่งที่อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๐๖ ปรับปรุงบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ตามโครงการที่เริ่มไว้แต่ พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยก่อสร้างอาคารเพิ่มเติมมีเนื้อที่เพิ่มขึ้นอีกราว ๕,๗๗๐ ตารางเมตร ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และกำลังอยู่ในระยะก่อสร้าง จะเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๐๙

พ.ศ. ๒๕๐๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม และในปีเดียวกันนี้ได้เริ่มก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง จะเสร็จราวปลาย พ.ศ. ๒๕๐๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตัดริบบิ้นเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย
เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗

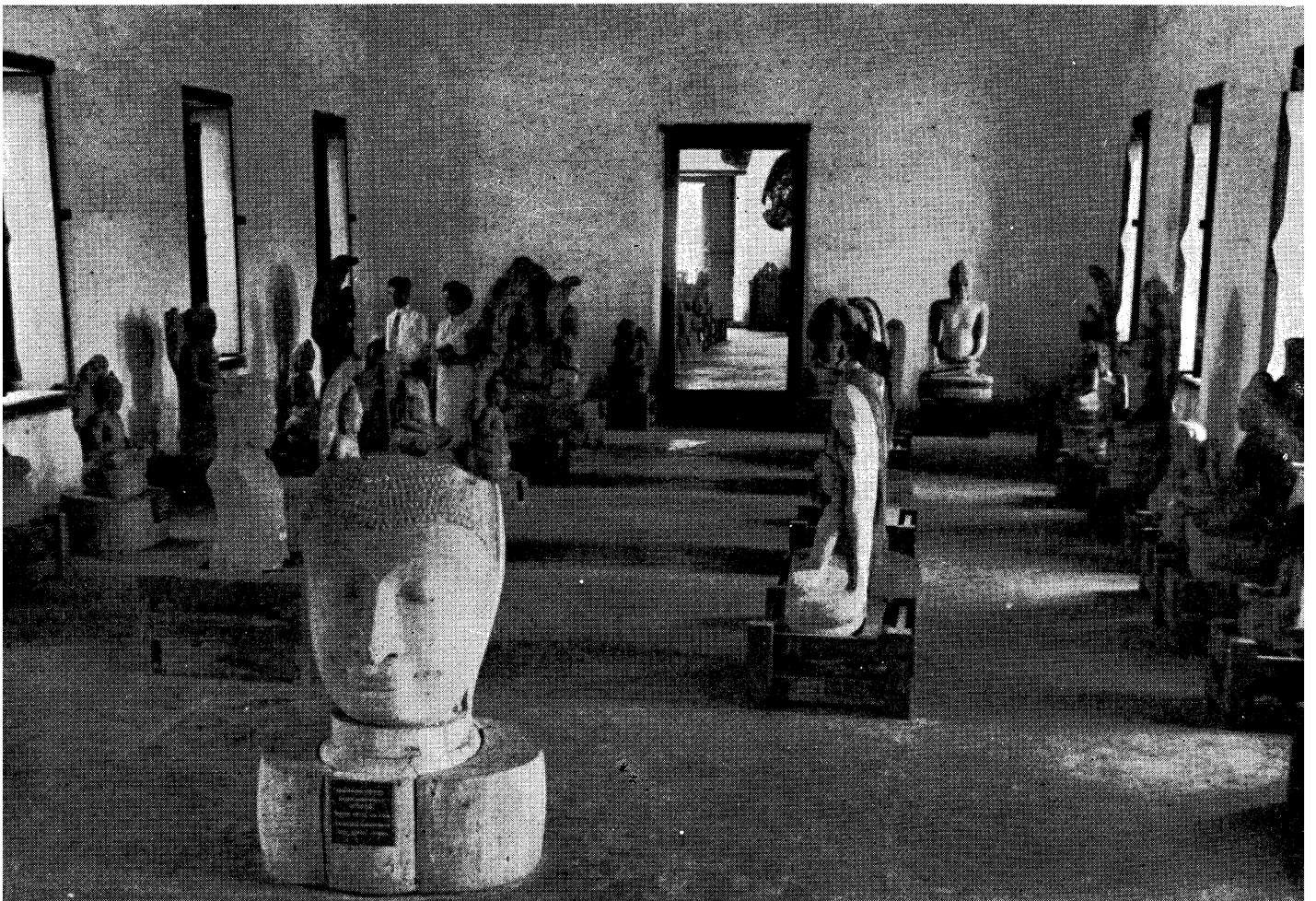
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

พระที่นั่งจันทรพิศาล
ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนารายณ์ราชนิเวศน์
จังหวัดลพบุรี

ศิลปโบราณวัตถุซึ่งตั้งแสดงอยู่ในพระที่นั่งจันทรพิศาล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี

พ.ศ. ๒๕๐๘ สร้างสถานที่เก็บของก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งขุดพบที่บ้านเก่า ตำบลจรเข้ม่อก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ณ ริมฝั่งแม่น้ำไทรโยก ตำบลจรเข้ม่อก จังหวัดกาญจนบุรี

โดยเหตุที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นที่รวบรวมศิลปโบราณวัตถุ แสดงวัฒนธรรม เสมือนเป็นกระจกฉายให้เห็นความเจริญก้าวหน้าของประชาชนในชาติ กรมศิลปากรจึงมีโครงการจะสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติต่อไป ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรมภาคเหนือ ในจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรมในภาคใต้สุด และในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรมภาคตะวันออก ของประเทศไทย ทั้งนี้โครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑสถาน ฯ พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม และพิพิธภัณฑสถานที่วัดบรมธาตุ จังหวัดชัยนาท ให้ถูกต้องตามหลักวิชาและทันสมัยยิ่งขึ้นด้วย.

* ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น และสำนักผังเมือง ได้จัดสรรที่ดินสำหรับสร้างพิพิธภัณฑสถาน ฯ ให้ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และคณะรัฐมนตรีได้โปรดอนุมัติงบประมาณการก่อสร้างอาคารบางส่วนให้ในปีงบประมาณ ๒๕๐๙ ซึ่งกรมศิลปากรจะได้ดำเนินการก่อสร้างต่อไป

๒. กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

ก. เปิดสำหรับประชาชนทั่วไป

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ที่จัดตั้งขึ้นทั้งในพระนครและต่างจังหวัด มีกำหนดเปิดให้เข้าชม เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และบันเทิง ดังนี้:—

(๑) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กำหนดเปิดให้ประชาชนเข้าชมโดยเสียค่าเข้าชมในวันอังคาร ถึงวันศุกร์ และเปิดให้เข้าชมโดยไม่ต้องเสียค่าเข้าชม เป็นประจำในวันอาทิตย์และวันนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา ๙.๐๐ น. ถึง ๑๖.๐๐ น. ปิดวันเสาร์และวันจันทร์

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เฉพาะในระยะ ๓ ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๗ มีดังนี้

พ.ศ. ๒๕๐๕ มีผู้เข้าชม จำนวน ๒๖๑,๔๓๕ คน

พ.ศ. ๒๕๐๖ มีผู้เข้าชม จำนวน ๒๗๐,๔๔๙ คน

พ.ศ. ๒๕๐๗ มีผู้เข้าชม จำนวน ๓๑๑,๒๓๗ คน

(๒) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในต่างจังหวัด กำหนดเปิดให้ประชาชนเข้าชมโดยเสียค่าเข้าชมในวันเสาร์และวันอาทิตย์ และเปิดให้ประชาชนและนักศึกษาเข้าชมโดยไม่ต้องเสียค่าเข้าชมเป็นประจำในวันพุธ ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา ๙.๐๐ น. ถึง ๑๖.๐๐ น. ปิดวันจันทร์และวันอังคาร

ข. เปิดพิเศษสำหรับพระภิกษุและสามเณรในเทศกาลเข้าพรรษา

เนื่องด้วยบรรดาสิ่งของที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นั้น จำนวนกว่าครึ่งเป็นของเนื่องในพระพุทธศาสนา ซึ่งแต่เดิมเคยเก็บรักษาไว้ในวัดวาอารามและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้ดูแลและรักษาของ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

ภัณฑารักษ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร อธิบายและนำนักศึกษาชมศิลปะโบราณวัตถุ
ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

พระภิกษุและสามเณรเข้าชม
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
ในเทศกาลเข้าพรรษา

เหล่านี้มาแต่โบราณกาล เมื่อจัดตั้งหอพระสมุดสำหรับพระนครขึ้นใน
รัชกาลที่ ๖ สมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งขณะนั้นทรงดำรง
พระยศเป็นพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ และเป็น
สมุหนายกกรรมการหอพระสมุด ฯ ได้ทรงปรารภว่า พระเถรานุเถระ
หลายองค์ได้ช่วยรวบรวมหนังสือและตู้พระธรรมเป็นต้น ตามที่มีอยู่ใน
วัดวาอารามให้แก่หอพระสมุดสำหรับพระนคร ด้วยเหตุนี้ จึงได้ทรง
กำหนดให้เปิดหอพระสมุด ฯ ให้พระภิกษุและสามเณรเข้าชมเป็นพิเศษเป็น
ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ และพิมพ์หนังสือ “คำกลอนบรรยายธรรม
เทียบด้วยตัว ก ข” ถวาย ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้พิมพ์หนังสือ “หัวใจ
สมถกรรมฐาน” ถวาย ครั้นต่อมาได้กำหนดให้ถือเป็นประเพณีที่จะต้อง
เปิดหอพระสมุดสำหรับพระนครให้พระภิกษุและสามเณรเข้าชมในเทศกาล
เข้าพรรษา ในวันแรม ๔ ค่ำ และแรม ๕ ค่ำ เดือน ๘ รวม ๒ วันเป็น
ประจำปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นต้นมา และในปีนั้นได้จัดพิมพ์หนังสือ
“คำฉันท์ชมกุฎและกาพย์ขบขันเบ็ดเสร็จ” ถวาย ต่อมาเมื่อได้โปรดเกล้าฯ
ให้สถาปนากรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนครขึ้นเป็น “ราชบัณฑิตย-
สภา” เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ในรัชกาลที่ ๗ และราชบัณฑิตยสภาได้จัด
ตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครขึ้นแล้ว องค์นายกราชบัณฑิตยสภา
ในสมัยนั้นจึงได้ทรงถือเอาประเพณีการเปิดหอพระสมุด ฯ ในเทศกาลเข้า
พรรษาแต่เดิมนั้น ให้เปิดพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร ในวันแรม
๔ ค่ำและแรม ๕ ค่ำ เดือน ๘ ต้อนรับพระภิกษุสามเณรในเทศกาลเข้า
พรรษาเป็นวาระพิเศษเช่นเดียวกัน เริ่มแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นต้นมา
ในโอกาสนั้น ราชบัณฑิตยสภาได้จัดพิมพ์หนังสือที่จะเป็นเครื่องประดับ
ความรู้ถวายแก่พระภิกษุและสามเณรด้วย หนังสือที่พิมพ์ถวายพระภิกษุ

สามเณรในปีแรกเปิดพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร คือ หนังสืออธิบาย
ว่าด้วยหอพระสมุทวชิรญาณและพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร

ภายหลังเมื่อยุบเลิกราชบัณฑิตยสภาแล้ว พิพิธภัณฑสถานสำหรับ
พระนครมาอยู่ในสังกัดของกรมศิลปากร และเปลี่ยนชื่อเป็นพิพิธภัณฑ-
สถานแห่งชาติ พระนคร กรมศิลปากรก็ได้ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้อง
รักษาประเพณีเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ให้พระภิกษุและ
สามเณรเข้าชมในเทศกาลเข้าพรรษาไว้โดยเคร่งครัด และได้บอกบุญไปยัง
ผู้ศรัทธาช่วยบริจาคทรัพย์และเครื่องต้ม เป็นต้น จัดเป็นกัปป์ยภัณฑ
ถวายแก่พระภิกษุและสามเณรที่เดินทางเข้ามาชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
พระนคร และจัดพิมพ์หนังสือสารคดีถวายเป็นประจำปีสืบมา ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๐๐ พิมพ์หนังสือ (๑) เรื่อง “พุ่มนี้ก็ชำเสียแล้ว” และ
(๒) “ศิลปเก่าอันเป็นมรดกที่ไทยได้รับจากบรรพ-
บุรุษ” ถวาย

มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๔,๑๗๐ รูป

พ.ศ. ๒๕๐๑ พิมพ์หนังสือเรื่อง “มรดกทางจิตรกรรม” ถวาย
มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๖,๑๒๐ รูป

พ.ศ. ๒๕๐๒ พิมพ์หนังสือเรื่อง “คุณค่าของจิตรกรรมฝาผนัง”
ถวาย

มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๑๔,๙๗๗ รูป

- พ.ศ. ๒๕๐๓ พิมพ์หนังสือเรื่อง “ตุลายุรคหน้า” ถวาย
มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๑๑,๕๕๐ รูป
- พ.ศ. ๒๕๐๔ พิมพ์หนังสือเรื่อง “เครื่องไม้จำหลัก” ถวาย
มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๑๙,๓๖๗ รูป
- พ.ศ. ๒๕๐๕ พิมพ์หนังสือเรื่อง “ศิลปสมัยสุโขทัย” ถวาย
มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๑๔,๑๓๙ รูป
- พ.ศ. ๒๕๐๖ พิมพ์หนังสือเรื่อง “จิตรกรรมไทยจากเรื่องทศชาติ”
ถวาย
มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๑๘,๘๑๑ รูป
- พ.ศ. ๒๕๐๗ พิมพ์หนังสือเรื่อง “ทฤษฎีในการปรับปรุงรักษา
ถาวรวัตถุในวัด” ถวาย
มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๑๙,๗๑๕ รูป
- พ.ศ. ๒๕๐๘ พิมพ์หนังสือเรื่อง “ธรรมจักร” ถวาย
มีพระภิกษุและสามเณรเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ จำนวน ๒๒,๑๙๖ รูป

ก. จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุเป็นพิเศษเฉพาะคราว

นอกจากจะจัดตั้งแสดงศิลปโบราณวัตถุเป็นประจำแล้ว กรมศิลปากรยังได้เปิดการแสดงศิลปโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑสถาน ฯ เพื่อการศึกษา เป็นพิเศษในบางโอกาส ทั้งได้พิมพ์เอกสารอธิบายประกอบการแสดงไว้จำหน่ายแก่ผู้สนใจศึกษาหาความรู้อีกด้วย เช่น

พ.ศ. ๒๕๐๑ จัดแสดงของที่ขุดค้นพบในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พ.ศ. ๒๕๐๑ จัดแสดงเรื่องเขาพระวิหาร, ศิลปกรรมในสมัยรัชกาล
ที่ ๕, ตำนานพระพุทธรูปแบบต่างๆ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พ.ศ. ๒๕๐๒ จัดแสดงจิตรกรรมฝาผนังบรรดาที่พบในประเทศไทย
ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พ.ศ. ๒๕๐๓ จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุที่สำรวจและขุดค้นได้ ใน
บริเวณเหนือเขื่อนภูมิพลในจังหวัดตาก และจังหวัด
เชียงใหม่ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พ.ศ. ๒๕๐๘ จัดแสดงธรรมจักรศิลา สมัยทวารวดี ถวายให้
พระภิกษุและสามเณรได้ชมในเทศกาลเข้าพรรษา
๒ วัน ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และ
หลังจากนั้นได้เปิดให้ประชาชนได้เข้าชมอีก ๒ สัปดาห์

(บน) นายธนิศ อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร และนายทาเคโอะ คิฮารุ ผู้ช่วยผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์นิฮอนเกโช จิมบุน กำลังลงนามในสัญญาตกลงนำศิลปกรรมไทยไปแสดง ณ ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๐๕ ณ กรมศิลปากร

คนนั่งกลางคือ ฯพณ ฯ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย

(ล่าง) อธิบดีกรมศิลปากร และ ฯพณ ฯ เออบเบ มุงค์ เอกอัครราชทูตเดนมาร์กประจำประเทศไทย กำลังลงนามในความตกลงร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างกรมศิลปากรกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเดนมาร์ก

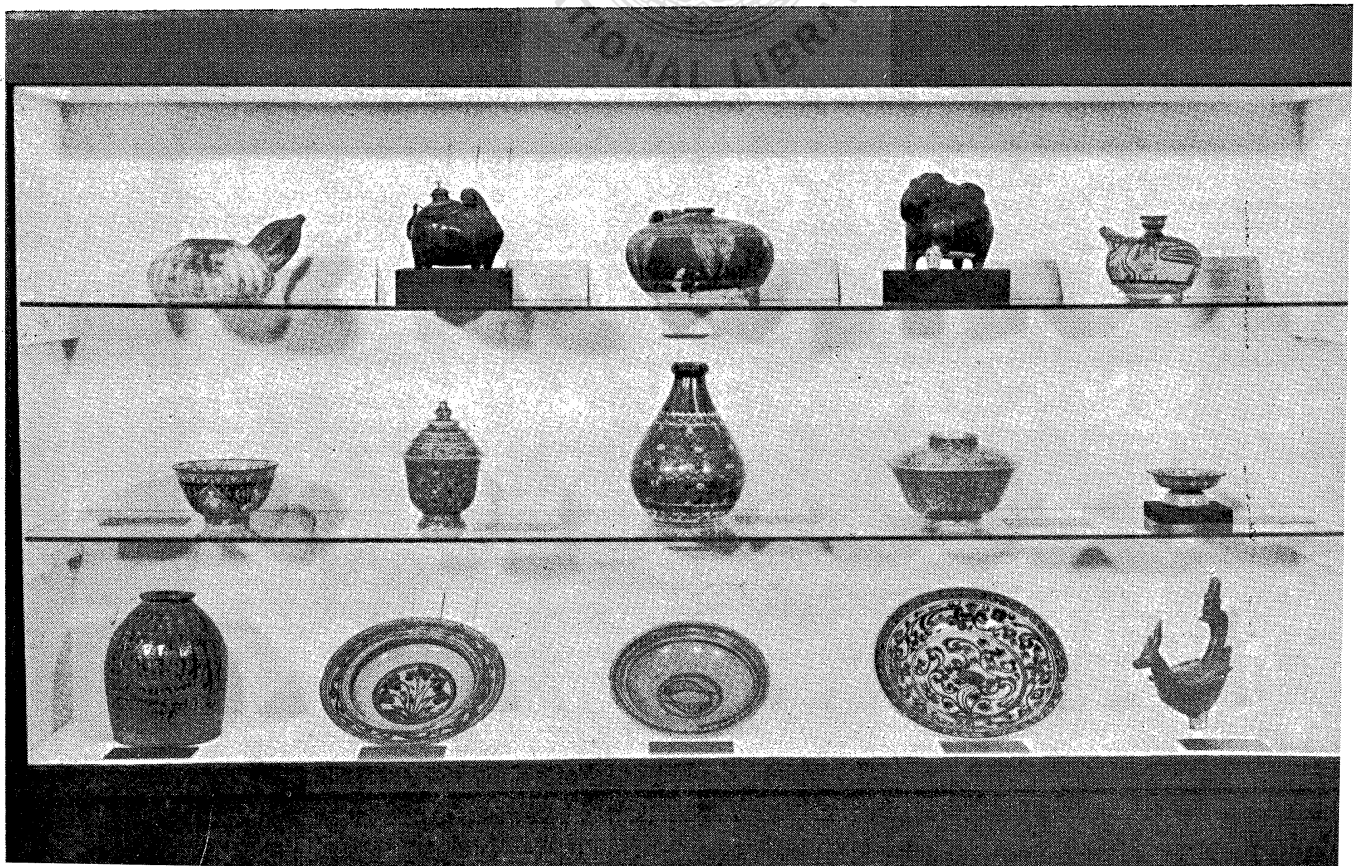
เจ้าฟ้าหญิงมาเกรเธอ มกุฎราชกุมารีแห่งประเทศเดนมาร์ก (ประทับกลาง)

ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๖

การแสดงผลกรรมไทยที่มหาวิทยาลัยอินเดียนา สหรัฐอเมริกา
๙ ตุลาคม—๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

จ. แลกเปลี่ยนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุกับสถาบันต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๔๙๑ แลกเปลี่ยนโบราณวัตถุ กับสำนักฝรั่งเศสแห่งปลาย
บูรพทิศ (Ecole Française d'Extrême-Orient)

พ.ศ. ๒๔๙๑ แลกเปลี่ยนโบราณวัตถุ กับพิพิธภัณฑสถานกีเมต์
(Musée Guimet) ประเทศฝรั่งเศส

พ.ศ. ๒๕๐๒ แลกเปลี่ยนโบราณวัตถุ กับสภาวัฒนธรรมสำหรับ
ภาคตะวันออกและตะวันออกไกลของอิตาลี (Istituto
Italiano per il Medio ed Estremo Oriente) กรุงโรม
ประเทศอิตาลี

จ. การร่วมมือทางวัฒนธรรม

เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๖ กรมศิลปากรได้ลงนามในข้อตกลง
การร่วมมือทางวัฒนธรรมกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของเดนมาร์ก
พระที่นั่งอิสราวินิจย ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งเจ้า
ฟ้าหญิงมาเกรเธอ (H.R.H. Princess Margrethe) องค์มกุฎราชกุมารี แห่ง
ประเทศเดนมาร์ก เสด็จมาประทับเป็นประธานในการลงนาม นายธนิต
อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร โดยอนุมัติจากรัฐบาล เป็นผู้ลงนามฝ่ายไทย
และ ฯพณ ฯ เอเบ เบ มุงค์ (H.E. Mr. Ebbe Munck) เอกอัครราชทูต
เดนมาร์ก ประจำประเทศไทย เป็นผู้ลงนามฝ่ายเดนมาร์ก

ต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๐๘ กรมศิลปากรได้ส่งสิ่งพิมพ์และ
แผ่นเสียงเพลงไทยไปแลกเปลี่ยนกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของเดนมาร์ก
ตามข้อตกลง

ในเดือนเมษายน ๒๕๐๘ กรมศิลปากรได้ลงนามแบ่งของก่อน
ประวัติศาสตร์ ซึ่งขุดค้นและสำรวจพบที่จังหวัดกาญจนบุรี กับพิพิธภัณฑ-

สถานแห่งชาติเดนมาร์ก ณ กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก ตามข้อตกลงที่ได้ลงนามกันไว้ โดยนายธนิศ อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร เป็นผู้ลงนามฝ่ายไทย และ พลเรือโท เอ. เอช. วีเดน (Vice Admiral A.H. Vedel) ประธานกรรมการว่าด้วยการสำรวจเรื่องก่อนประวัติศาสตร์ไทย—เดนมาร์ก และ ดร. พี. วี. โกลบ (Dr. P.V. Glob) ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเดนมาร์ก เป็นผู้ลงนามฝ่ายเดนมาร์ก

ในโอกาสนี้ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเดนมาร์ก ได้มอบเครื่องมือหินก่อนประวัติศาสตร์ของเดนมาร์ก ให้แก่กรมศิลปากร รวม ๖ ชิ้นด้วย.

๓. จัดตั้งหน่วยศิลปากร

เนื่องด้วยในประเทศไทยมีโบราณวัตถุสถานมากมายหลายแบบหลายสมัย อยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ เกือบทั่วพระราชอาณาจักร สิ่งเหล่านี้ นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ควรจะได้สงวนรักษาไว้เพื่อเป็นเกียรติประวัติของชาติ และเพื่อประโยชน์ในการศึกษาความรู้ทางประวัติศาสตร์ แบบอย่างศิลป และวิชาการทางโบราณคดี ประจวบกับในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา วิชาการพิพิธภัณฑ์และโบราณคดีในประเทศไทยกำลังขยายตัวกว้างขวางอย่างรวดเร็ว จนปรากฏว่ามีผู้สนใจศึกษาหาความรู้ในเรื่องศิลปและโบราณวัตถุกันมากขึ้น แต่ที่สนใจเพื่อเป็นสินค้าก็มาก จึงมีการขุดค้นลอบทำลายโบราณวัตถุสถานเนื่อง ๆ กรมศิลปากรไม่มีเจ้าหน้าที่ที่จะส่งไปตรวจตราดูแลได้ทั่วถึง จึงเป็นเรื่องยุ่งยากลำบากใจตลอดมา แต่ด้วยความจำเป็นที่จำต้องหาทางป้องกันรักษาโบราณวัตถุสถานตามหน้าที่ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ กรมศิลปากรจึงได้ขออนุมัติจากกระทรวงวัฒนธรรม จัดตั้งเป็นหน่วยศิลปากรขึ้นก่อน ๒ หน่วย โดยส่งข้าราชการชั้นหัวหน้าแผนก ๒ คนในกองโบราณคดี ไปประจำทำงานเป็นหัวหน้าหน่วยศิลปากรให้มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณวัตถุสถาน และพิพิธภัณฑสถานในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในเขตอารักขาหน่วยละหลายจังหวัด คือ หน่วยที่ ๑ ตั้งสำนักงานอยู่ที่อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี มีหน้าที่ตรวจตราดูแลในจังหวัดลพบุรี พระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี สระบุรี อ่างทอง ชัยนาท และอุทัยธานี และหน่วยศิลปากรที่ ๒ ตั้งสำนักงานอยู่ที่อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี มีหน้าที่ตรวจตราดูแลในจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสงคราม กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบ

คิริขันธ์ ทั้งนี้ ตามคำสั่งของกรมศิลปากรที่ ๒๕/๒๕๐๐ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๐ ส่วนจังหวัดอื่น ๆ ยังหาไม้ตัวเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจตราดูแลไม่ แต่กรมศิลปากรเห็นควรเปิดหน่วยศิลปากรในจังหวัดอื่นเพิ่มขึ้นอีก เมื่อ ทางราชการกำหนดให้ยุบเลิกกระทรวงวัฒนธรรมและสภาวัฒนธรรมแห่งชาติในพ.ศ. ๒๕๐๑ กรมศิลปากรจึงเสนอขอตัวข้าราชการแผนกวัฒนธรรมจังหวัดรวม ๑๖ คน ซึ่งเคยปฏิบัติงานของกรมศิลปากรในส่วนภูมิภาคมาบ้างแล้ว ให้ไปรับราชการทางกรมศิลปากร โดยได้ดำเนินการอบรม ข้าราชการดังกล่าวนี้ให้มีความรู้เรื่องงานของกรมศิลปากร และปรับปรุง แต่งตั้งให้ข้าราชการผู้เคยดำรงตำแหน่งวัฒนธรรมจังหวัดและผู้ช่วยวัฒนธรรมจังหวัดให้เป็นภัณฑารักษ์โทและภัณฑารักษ์ตรี ทำหน้าที่เป็นหัวหน้า หน่วยศิลปากรและผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยในจังหวัดต่าง ๆ ในเขตอารักขาให้ กว้างขวางออกไป ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ ๑๐๘/๒๕๐๒ ลง วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๐๒ ตั้งหน่วยศิลปากรขึ้นรวม ๘ หน่วย แต่คงเป็น ราชการบริหารส่วนกลางสังกัดตรงต่อกรมศิลปากร คือ

หน่วยศิลปากรที่ ๑ ตั้งที่ทำการที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา มี หน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถานในเขตจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี อ่างทอง สระบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และ อุทัยธานี รวม ๗ จังหวัด

หน่วยศิลปากรที่ ๒ ตั้งที่ทำการที่อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุพรรณบุรี มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถานในเขต จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสงคราม กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ รวม ๗ จังหวัด

หน่วยศิลปากรที่ ๓ ตั้งที่ทำการที่อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัด สุโขทัยมีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถานในเขต

จังหวัดสุโขทัย นครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก อุตรดิตถ์ พิษณุโลก
พิจิตรและเพชรบูรณ์ รวม ๘ จังหวัด

หน่วยศิลปากรที่ ๔ ตั้งที่ทำการที่อำเภอเชียงใหม่ จังหวัด
เชียงราย มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถาน
ในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และแม่
ฮ่องสอน รวม ๗ จังหวัด

หน่วยศิลปากรที่ ๕ ตั้งที่ทำการที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัด
ฉะเชิงเทรา มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถาน
ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี ชลบุรี ระยอง ตราด
และจันทบุรีรวม ๗ จังหวัด

หน่วยศิลปากรที่ ๖ ตั้งที่ทำการที่อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถานในเขตจังหวัด
นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด และอุบล
ราชธานี รวม ๗ จังหวัด

หน่วยศิลปากรที่ ๗ ตั้งที่ทำการที่อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัด
อุดรธานี มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถานใน
เขตจังหวัดอุดรธานี หนองคาย เลย ขอนแก่น สกลนคร นครพนม มหา-
สารคาม และกาฬสินธุ์ รวม ๘ จังหวัด

หน่วยศิลปากรที่ ๘ ตั้งที่ทำการที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัด
สงขลา มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถาน
ในเขตจังหวัดสงขลา ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา

นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ
ภูเก็ต รวม ๑๔ จังหวัด

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้พิจารณาเห็นว่า เนื่องจากหน่วย
ศิลปากรที่ ๘ มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑ-
สถานในเขตพื้นที่ถึง ๑๔ จังหวัดกว้างขวางมากเกินไป อาจดูแลรักษาไม่
ทั่วถึงจะเป็นเหตุให้เกิดการเสียหายแก่ราชการได้ เพื่อความเหมาะสม
กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีคำสั่งที่ ๒๕๖/๒๕๐๗ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม
๒๕๐๗ ให้แบ่งเขตพื้นที่การปฏิบัติงานของหน่วยศิลปากรที่ ๘ ออกเป็น
๒ หน่วยศิลปากร ดังนี้

หน่วยศิลปากรที่ ๘ ตั้งที่ทำการที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช
จังหวัดนครศรีธรรมราช มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและ
พิพิธภัณฑสถานในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมพร ระนอง สุราษฎร์-
ธานี พังงา กระบี่ และภูเก็ต รวม ๗ จังหวัด

หน่วยศิลปากรที่ ๙ ตั้งที่ทำการที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
มีหน้าที่ตรวจตราดูแลรักษาโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถานในเขตจังหวัด
สงขลา ตรัง พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวม ๗ จังหวัด

ต่อมาในปีงบประมาณ ๒๕๐๙ ซึ่งเริ่มแต่เดือนตุลาคม ๒๕๐๘
กรมศิลปากรได้รับอนุมัติงบประมาณจำนวนหนึ่งให้ก่อสร้างพิพิธภัณฑ-
สถานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น ขึ้นอีก ๑ แห่ง สมควรที่จะได้มีผู้ดูแล
รักษาโดยใกล้ชิด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีคำสั่งที่ ๔๔๔/๒๕๐๘ ลง
วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๐๘ ให้ย้ายที่ทำการของหน่วยศิลปากรที่ ๗ จาก
จังหวัดอุดรธานีไปตั้งที่อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า มีโบราณสถานซึ่งกรมศิลปากรจะต้องดูแลรักษาเป็นจำนวนมาก และที่ได้ประกาศขึ้นบัญชีไว้ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ในปัจจุบันก็มีจำนวนถึง ๑,๐๑๙ แห่ง โบราณสถานเหล่านี้หน่วยศิลปากรต่าง ๆ ได้เป็นผู้รับมอบหมายให้ดูแลรักษาอยู่ โดยแยกจำนวนแต่ละหน่วยศิลปากรได้ดังนี้ (เว้นพระนคร ธนบุรี ซึ่งอยู่ในความดูแลรักษาของกองโบราณคดี)

๑. จังหวัดพระนคร มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๒๕ แห่ง
๒. จังหวัดธนบุรี มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๒๐ แห่ง
๓. หน่วยศิลปากรที่ ๑ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๑๘๕ แห่ง
๔. หน่วยศิลปากรที่ ๒ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๘๕ แห่ง
๕. หน่วยศิลปากรที่ ๓ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๕๘ แห่ง
๖. หน่วยศิลปากรที่ ๔ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๑๕๗ แห่ง
๗. หน่วยศิลปากรที่ ๕ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๒๒ แห่ง
๘. หน่วยศิลปากรที่ ๖ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๒๒๒ แห่ง
๙. หน่วยศิลปากรที่ ๗ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๗๑ แห่ง
๑๐. หน่วยศิลปากรที่ ๘ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๔๑ แห่ง
๑๑. หน่วยศิลปากรที่ ๙ มีโบราณสถานทั้งสิ้นที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจำนวน ๕๓ แห่ง

อำนาจหน้าที่ของหน่วยศิลปากร

เมื่อได้เริ่มตั้งหน่วยศิลปากรที่ ๑ และที่ ๒ ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๐ จึงได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ในวันเดียวกับที่กรมศิลปากรได้มีคำสั่งตั้งหน่วยศิลปากรก็ให้มีคำสั่งที่ ๒๖/๒๕๐๐ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๐๐ กำหนดหน้าที่และวิธีดำเนินการของหน่วยศิลปากรขึ้นไว้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

๑. สํารวจตรวจค้นโบราณสถาน ศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุ เพื่อรวบรวมประกาศขึ้นบัญชีตามความในกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ การดำเนินการดังกล่าวนี้หน่วยศิลปากรจะดำเนินการได้เฉพาะสิ่งที่รกร้างอยู่ ไม่มีเจ้าของหรือผู้ดูแลรักษาเท่านั้น ถ้าหากมีเจ้าของหรือผู้ดูแลรักษาอยู่จะต้องรายงานให้กรมศิลปากรติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ดูแลรักษาก่อน

๒. ดูแลรักษาโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ซึ่งได้ขึ้นบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน ฯ ไว้แล้ว และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในจังหวัดนั้น ๆ ให้คงสภาพอยู่โดยเรียบร้อย

๓. ถ้าหากโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ที่ได้ขึ้นบัญชีไว้แล้วเกิดชำรุด หักพังหรือน่าเกรงว่าจะชำรุดหักพังในระยะเวลาอันใกล้ให้หน่วยศิลปากรกระทำการเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาสภาพไว้ แล้วรีบรายงานให้กรมศิลปากรทราบเพื่อดำเนินการบูรณะหรือปฏิบัติการใด ๆ ที่จำเป็นต่อไปโดยด่วน

๔. ให้คำปรึกษาหรือชี้แจงแนะนำแก่ทางราชการ หรือบุคคลใดๆ ในเรื่องเกี่ยวกับโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุและการพิพิธภัณฑ

ถานี้ เมื่อหน่วยศิลปากรใดได้ดำเนินกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดในจังหวัดใดไปแล้วให้รายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ๆ ทราบด้วย

เมื่อได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แล้ว หัวหน้าหน่วยศิลปากรได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้รักษากรตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ ให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตาม

กฎหมายดังกล่าวนี้ด้วย ซึ่งทำให้มีอำนาจปฏิบัติการตามความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน ฯ ในอันที่จะตรวจสอบการคำหรือสถานการแสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ และยึดหรืออายัดโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นวัตถุที่บุคคลได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ด้วย นอกจากนี้ตามระเบียบปฏิบัติการมศิลปากร ฉบับที่ ๒/๒๕๐๔ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๐๔ ว่าด้วยการตรวจสอบคำร้องขอรับใบอนุญาตทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือแสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลชมโดยเรียกเก็บค่าชมเป็นปกติธุระ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยศิลปากรเป็นผู้ตรวจสอบในจังหวัดซึ่งมีที่ตั้งหน่วยศิลปากรด้วย

นอกจากอำนาจและหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่ง ประกาศ และระเบียบต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว หน่วยศิลปากรแต่ละหน่วยยังได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย คือ

๑. สำรวจตรวจค้น ควบคุมการซ่อม อนุรักษ์ ศึกษาศึกษาและวิจัยโบราณวัตถุสถาน ศิลปวัตถุอันมีลักษณะทางศิลปและวัฒนธรรมแตกต่างกันแต่ละภาคแต่ละท้องถิ่น

๒. สำรวจรวบรวมเอกสาร ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวรรณคดี เพื่อเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติส่วนรวมของชาติ

๓. สืบสวนค้นคว้าขนบธรรมเนียมประเพณี และการละเล่นพื้นเมืองในท้องถิ่นนั้นๆ

๔. ให้คำแนะนำแก่วัดต่างๆ ในการสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ พระปรางค์และพระเจดีย์ ตามแบบไทยและแบบศิลปในท้องถิ่นนั้นๆ

๕. เป็นตัวแทนของกรมศิลปากรในท้องถิ่นนั้นๆ ในอนาคตหากมีการขยายงานบางส่วนออกไปสู่ท้องถิ่น เช่น การจัดตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์ประจำภาค และสาขาหอสมุดแห่งชาติในบางจังหวัด งานดังกล่าวย่อมอยู่ในความควบคุมดูแลดำเนินการของหน่วยศิลปากรในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

๖. ปฏิบัติงานทั้งทางด้านการเงินและการเงินของหน่วย

เมื่อได้ตั้งหน่วยศิลปากรต่างๆ ขึ้นแล้วประมาณ ๕ ปี งานของหน่วยศิลปากรได้ดำเนินการก้าวหน้ามาเป็นผลดีแก่ราชการพอสมควรสมกับที่ได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ในขั้นต้นแล้ว กรมศิลปากรพิจารณาเห็นสมควรปรับปรุงหน้าที่ของหน่วยศิลปากรต่างๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและได้ประโยชน์แก่ราชการยิ่งขึ้น จึงได้มีการประชุมปรึกษากันเป็นการภายในระหว่างเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของกรมศิลปากรที่เกี่ยวข้องกับงานของหน่วยศิลปากร เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๐๗ ตกลงวางแนวทางปฏิบัติของหน่วยศิลปากรแต่ละหน่วยโดยแยกหน้าที่เป็น ๔ ฝ่าย คือ

๑. **ฝ่ายธุรการ** ทำหน้าที่รับส่ง โต้ตอบหนังสือราชการ เก็บรักษาเอกสารราชการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุ ฯลฯ

๒. **ฝ่ายพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ** มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดและควบคุมดูแลรักษาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อธิบายและนำประชาชนชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

๓. **ฝ่ายโบราณสถาน** มีหน้าที่தாகทางทำความสะอาดและดูแลรักษาบรรดาโบราณวัตถุโบราณสถาน

๔. **ฝ่ายบูรณะ** มีหน้าที่เกี่ยวกับการช่าง ทำแผนผัง ทำการบูรณะโบราณวัตถุ โบราณสถาน เช่น ทำไม้ค้ำยัน หรือใช้ซีเมนต์ฉีดโบราณสถานที่จวนจะพัง เพื่อรักษาให้คงทนถาวรอยู่ต่อไป เป็นต้น

สำนักงานของหน่วยศิลปากร

เมื่อแรกตั้งหน่วยศิลปากรต่างๆ ขึ้นใหม่ๆ แทบทุกหน่วยยังไม่มีอาคารเป็นสำนักงานของตนเป็นเอกเทศ ภายหลังเมื่อได้มีการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ เช่นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น หน่วยศิลปากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในท้องที่จังหวัดนั้นๆ ก็ได้อาศัยอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติดังกล่าว เป็นที่ตั้งสำนักงาน โดยยังมีได้มีการสร้างอาคารใช้เป็นทำการของหน่วยศิลปากรให้เป็นส่วนสัดส่วนโดยเฉพาะ ทำให้ไม่เป็นการสะดวกและเหมาะสมในการปฏิบัติงานซึ่งต้องมีการติดต่อกับประชาชนเป็นประจำ ที่ประชุมเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของกรมศิลปากรดังกล่าวมาแล้ว จึงได้ตกลงในหลักการกำหนดไว้ว่า ต่อไปหากมีการสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้นในที่ใดแล้ว จำต้องสร้างสำนักงานของหน่วยศิลปากรแยกออกจากตัวอาคารพิพิธภัณฑสถาน ฯ เพื่อมิให้งานธุรการของหน่วยปะปนกับงานวิชาการของพิพิธภัณฑสถาน ฯ

การบังคับบัญชาหน่วยศิลปากร

เมื่อได้จัดตั้งหน่วยศิลปากรต่างๆ ขึ้นแล้ว ในระยะแรกคงให้อยู่ในความบังคับบัญชาของกองโบราณคดี กรมศิลปากร แต่ต่อมาได้พิจารณาเห็นว่า กรมศิลปากรจำเป็นต้องปรับปรุงงานของหน่วยศิลปากรให้ดำเนินงานได้กว้างขวาง ซึ่งหน่วยที่ตั้งอยู่ในจังหวัดและท้องถิ่นสำคัญ อาจต้องมีหน้าที่พิทักษ์รักษาศิลปและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นด้วย จึงเท่ากับทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกรมศิลปากรในท้องถิ่นตามสาขาศิลปวัฒนธรรมทุกแขนง

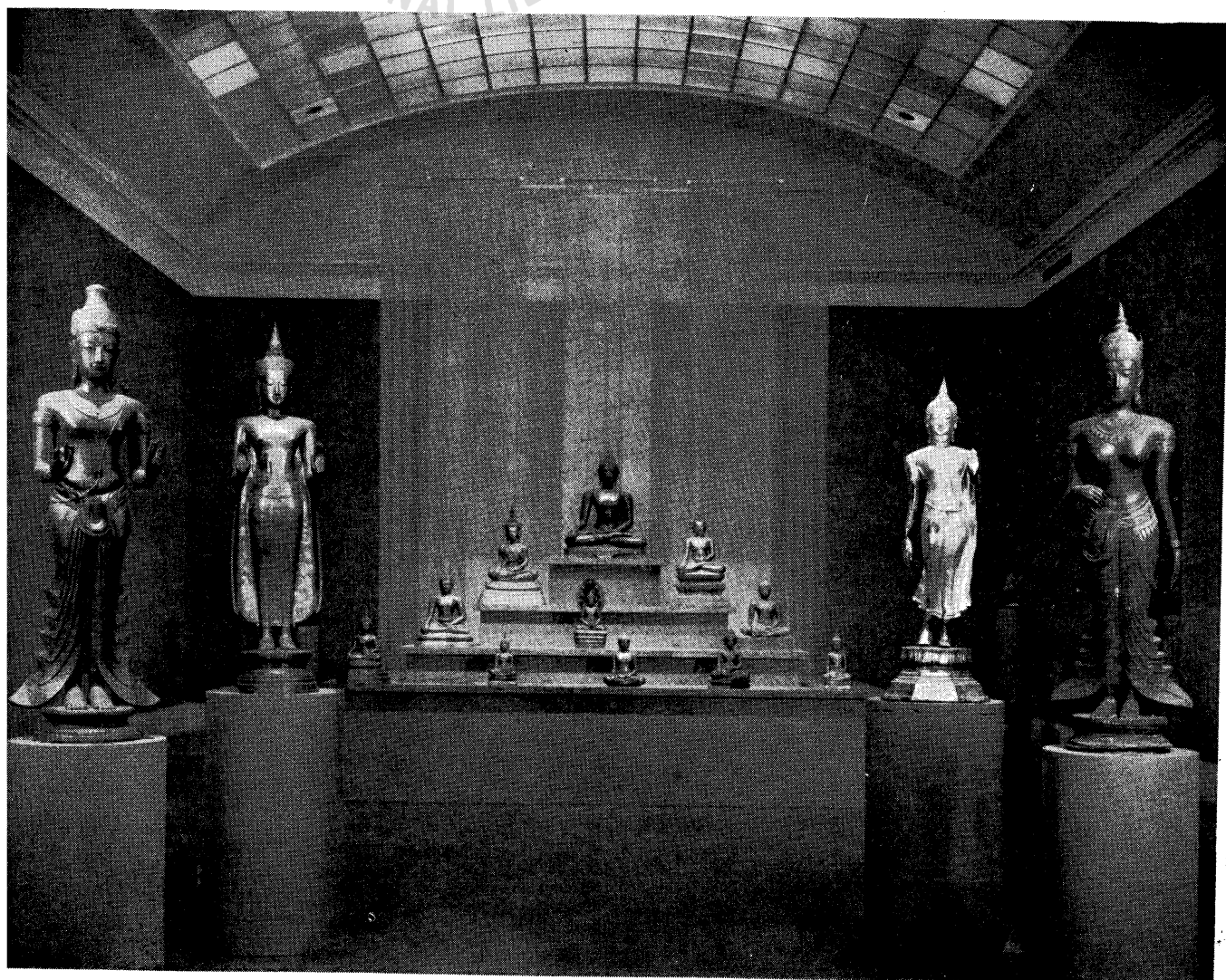
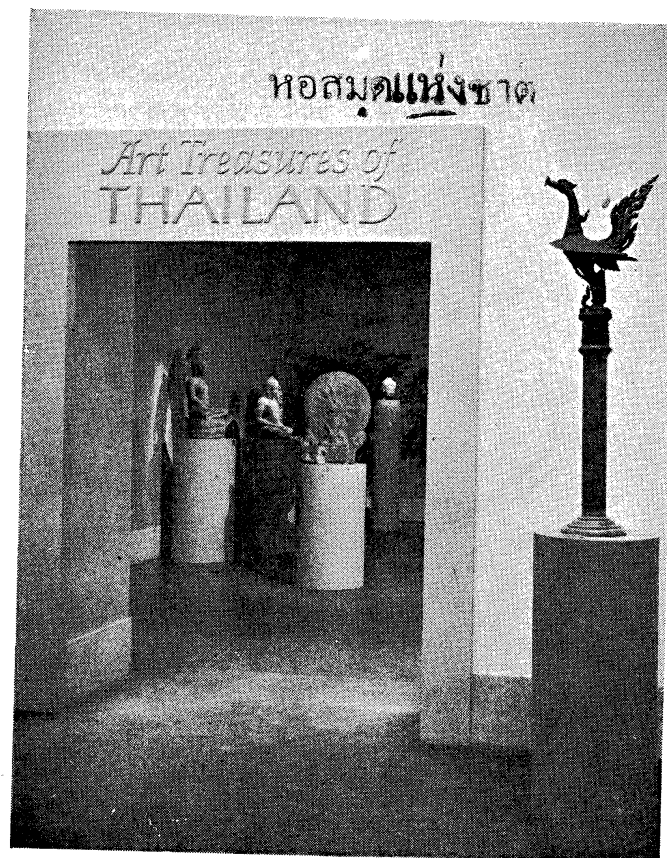
ที่ปฏิบัติอยู่ในส่วนกลาง มิใช่เฉพาะงานพิพิธภัณฑสถานและโบราณคดีเท่านั้น
จึงเห็นสมควรให้หน่วยศิลปากรอยู่ในสังกัดในส่วนกลางของกรม ด้วยเหตุ
นี้กรมศิลปากรจึงได้มีคำสั่งที่ ๑๐/๒๕๐๓ ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๐๓ ให้
หน่วยศิลปากรทุกหน่วยสังกัดสำนักงานเลขาธิการกรมศิลปากร โดยให้
เลขาธิการกรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบกิจการและบังคับบัญชา ส่วน
ตำแหน่งและอัตราเงินเดือนของเจ้าหน้าที่หน่วยศิลปากรให้คงอยู่ทางกอง
โบราณคดีไปก่อน จนกว่าจะได้ปรับปรุงโยกย้ายมาตั้งทางสำนักงาน
เลขาธิการกรมศิลปากร ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ เป็นต้น
มา.

ศิลปกรรมไทยแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถาน

เมโทรโพลิแต่น นิวยอร์ก

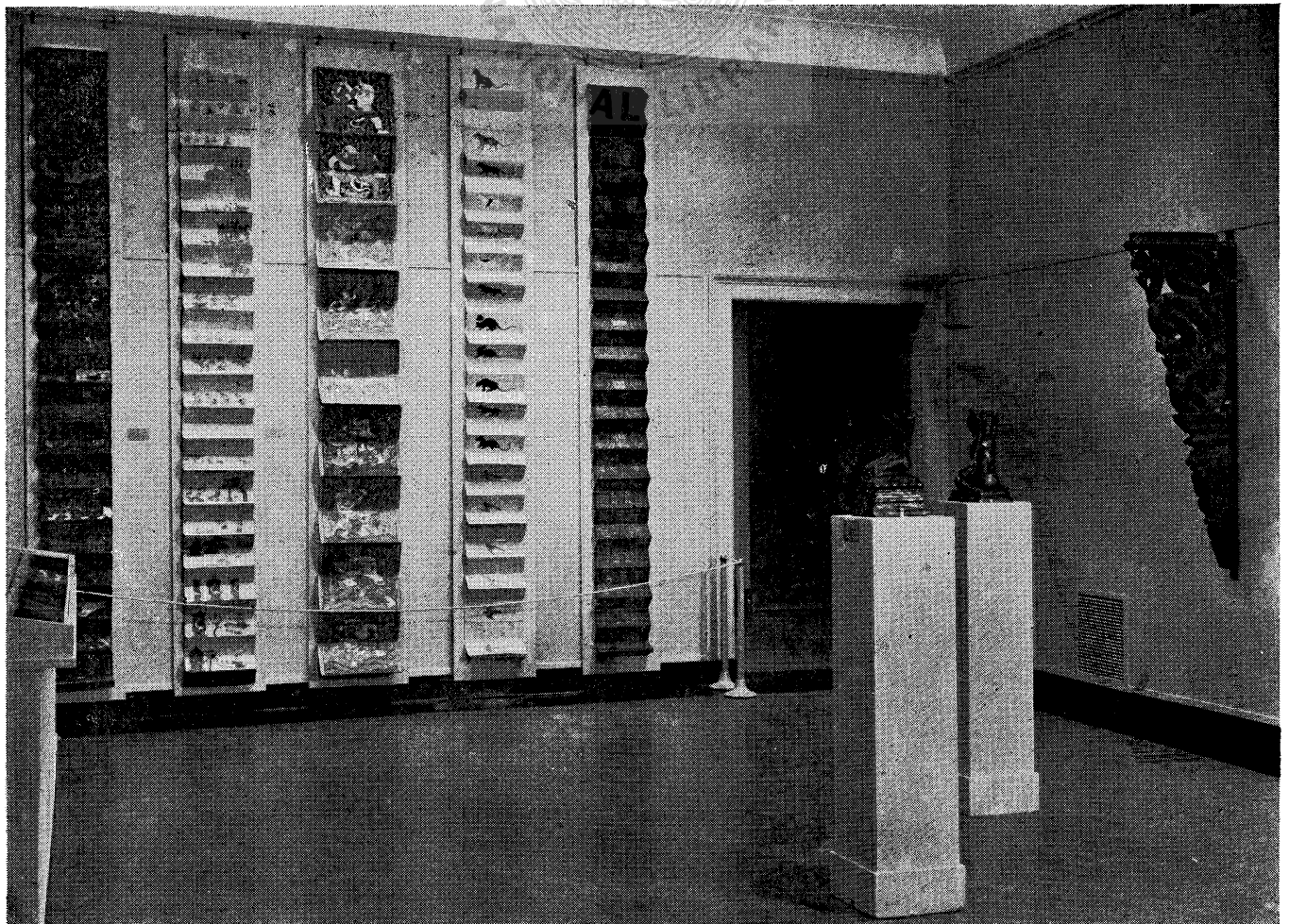
ระหว่าง

วันที่ ๑๐ มกราคม — ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

ส่วนหนึ่งของศิลปกรรมไทยซึ่งตั้งแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานศิลป์ เมืองบอสตัน สหรัฐอเมริกา
๑๒ มีนาคม - ๒๓ เมษายน ๒๕๐๔

๔. แดงศิลปกรรมไทยในต่างประเทศ

เนื่องด้วยศิลปเป็นสื่อสัมพันธ์อันดียิ่งที่ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ กรมศิลปากรและสถาบันของหลายประเทศจึงได้ร่วมมือจัดให้มีการแสดงศิลปกรรมไทยในประเทศต่างๆ โดยมีข้อตกลงว่าประเทศที่นำศิลปกรรมไทยไปแสดง เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดแสดง รวมทั้งค่าบรรจุหีบห่อ ค่าขนส่ง ค่าประกัน และจัดพิมพ์แคตตาล็อกศิลปไทยออกจำหน่าย ฝ่ายไทยรับผิดชอบในการบรรจุสิ่งของนำไปแสดง อำนาจความสะดวกด้านศุลกากรในการนำออกและนำกลับประเทศไทย และจัดภัณฑารักษ์ไทยไปควบคุมผลัดละ ๒ คน มีประเทศและสถาบันที่ร่วมกันจัดแสดงดังนี้

๑. สหรัฐอเมริกา

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ศาสตราจารย์ ซีโอดอร์ โบวี่ (Prof. Theodore Bowie) แห่งมหาวิทยาลัยอินเดียนา เมืองบลูมิงตัน รัฐอินเดียนา สหรัฐอเมริกา เดินทางเข้ามาเจรจาขอทำความตกลงนำศิลปกรรมไทยไปแสดงในสหรัฐอเมริกาใน พ.ศ. ๒๕๐๒ และได้มีการลงนามในสัญญานำศิลปกรรมไทยไปแสดงที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา* เป็นผู้ลงนามแทนรัฐบาลไทย และสถาบันกับพิพิธภัณฑสถานของสหรัฐอเมริกา รวม ๘ แห่ง เป็นผู้ลงนามฝ่ายสหรัฐอเมริกา เมื่อลงนามกันในข้อตกลงแล้ว ก็ตั้งกรรมการคัดเลือกศิลปวัตถุ ซึ่งประกอบด้วยกรรมการฝ่ายสหรัฐอเมริกาและฝ่ายไทย ของที่คัดเลือกไปแสดงได้คัดเลือกจากของที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

* นายวิสูตร อรรถยุกติ

วิหารสมเด็จ วัดเบญจมบพิตร พระนคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครปฐม จังหวัดลพบุรี และจังหวัดลำพูน
ทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
เยี่ยมภาพเขียน ๕ ภาพ จากพระที่นั่งวโรภาสพิมาน พระราชวังบางปะอิน
ไปด้วย นอกจากนี้เจ้านายและเอกชนบางท่านก็เมตตาให้ยืมศิลปวัตถุร่วม
ไปแสดงด้วย บรรดาศิลปวัตถุที่นำไปจัดแสดง ณ สหรัฐอเมริกา รวม ๒๔๕
รายการ แบ่งเป็นเทวรูปรุ่นเก่า ศิลปสมัยทวารวดี ศิลปสมัยศรีวิชัย
ศิลปสมัยลพบุรี ศิลปสมัยเชียงแสน ศิลปสมัยสุโขทัย ศิลปสมัยอยุธยา
ศิลปสมัยอยุธยา และศิลปสมัยรัตนโกสินทร์

ในด้านการขนส่งศิลปวัตถุจากประเทศไทยไปสหรัฐอเมริกานั้น
กองทัพเรือสหรัฐอเมริกาได้จัดส่งเรือช่วยรบชื่อ Okanogan มารับของที่
กรุงเทพฯ เรือช่วยรบดังกล่าวได้นำของที่จะไปแสดงออกจากกรุงเทพฯ
เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๐๓ โดยมีนายสมพร อยู่โพธิ์ หัวหน้าแผนก
พิพิธภัณฑ์และโบราณสถาน พระนคร ในขณะนั้น เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย
ร่วมควบคุมศิลปวัตถุไปในเรือด้วย เรือช่วยรบและของถึงลองบีช รัฐ
แคลิฟอร์เนีย เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๓ แล้วนำต่อไปจัดตั้งแสดง
ในมหาวิทยาลัยอินเดียนา ซึ่งได้มีพิธีเปิดการแสดงศิลปไทยเป็นแห่งแรก
ในสหรัฐอเมริกาที่มหาวิทยาลัยอินเดียนา เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๐๓ ใน
โอกาสนี้ นายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร ได้รับเชิญจากรัฐบาลสหรัฐ
ให้ไปร่วมและกล่าวสุนทรพจน์ในพิธีเปิดการแสดงด้วย เมื่อเสร็จจากการ
แสดงที่มหาวิทยาลัยอินเดียนาแล้ว ก็ย้ายที่นำไปจัดตั้งแสดง ณ พิพิธภัณฑ์-
สถานเมโทรโพลิแตน ณ นครนิวยอร์ก พิพิธภัณฑ์สถานศิลป์ เมืองบอสตัน
พิพิธภัณฑ์สถานศิลป์ เมืองโทเลโด พิพิธภัณฑ์สถาน Los Angeles County

Museum พิพิธภัณฑ์สถานศิลป์ เมืองซีแอตเติล พิพิธภัณฑ์สถาน
California Palace of the Region of Honor เมืองซานฟรานซิสโก และที่
Honolulu Academy of Arts เมืองโฮโนลูลู รัฐฮาวาย เป็นแห่งสุดท้าย
รวมเวลาที่ศิลปกรรมไทยเปิดการแสดงอยู่ในสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ ๙
ตุลาคม ๒๕๐๓ ถึงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๐๕ เป็นเวลาราวปีครึ่ง

ในการจัดแสดงศิลปกรรมไทยในสหรัฐอเมริกา ฝ่ายสหรัฐฯ ได้จัด
พิมพ์หนังสือเรื่องศิลปในประเทศไทย Arts of Thailand* ออกจำหน่าย
ด้วย ปรากฏว่าการนำศิลปวัตถุไทยไปจัดแสดง ณ สหรัฐอเมริกา รวม ๘
แห่ง มีผู้เข้าชม ประมาณ ๑๕๑,๐๐๐ คน ภัณฑารักษ์ไทยที่ไปอยู่ประจำ
ในการแสดงศิลปไทยจัดเป็น ๒ ผลัดๆ ละ ๒ คน คือ ผลัดที่ ๑ หม่อมเจ้า
สุภัทรดิศ ดิศกุล และนายสมพร อยู่โพธิ์ ผลัดที่ ๒ นายบรรจบ เทียมทัด
และนายวิทยา อินทโกศย์ เมื่อเสร็จการแสดงที่สหรัฐอเมริกาแล้ว เรือรบ
สหรัฐอเมริกา ชื่อ General E.D. Patrick ได้นำศิลปกรรมไทยจากเกาะ
โฮโนลูลู มายังประเทศญี่ปุ่น โดยมีนายบรรจบ เทียมทัด และนายวิทยา
อินทโกศย์ ร่วมมาในเรือรบดังกล่าวด้วย ถึงเมืองโยโกฮาม่า ประเทศญี่ปุ่น
เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๕

๒. ประเทศญี่ปุ่น

ระหว่างจัดแสดงศิลปกรรมไทย ที่เมืองบอสตัน ในสหรัฐอเมริกา
นายโคจิโร โทมิตา (Mr. Kojiro Tomita) ภัณฑารักษ์ฝ่ายศิลปตะวันออก
แห่งพิพิธภัณฑ์สถานศิลป์ ที่เมืองบอสตัน ได้แจ้งข่าวไปยังหนังสือพิมพ์
Nihon Keizai Shimbun แนะนำให้จัดการแสดงศิลปกรรมไทย ในประเทศ

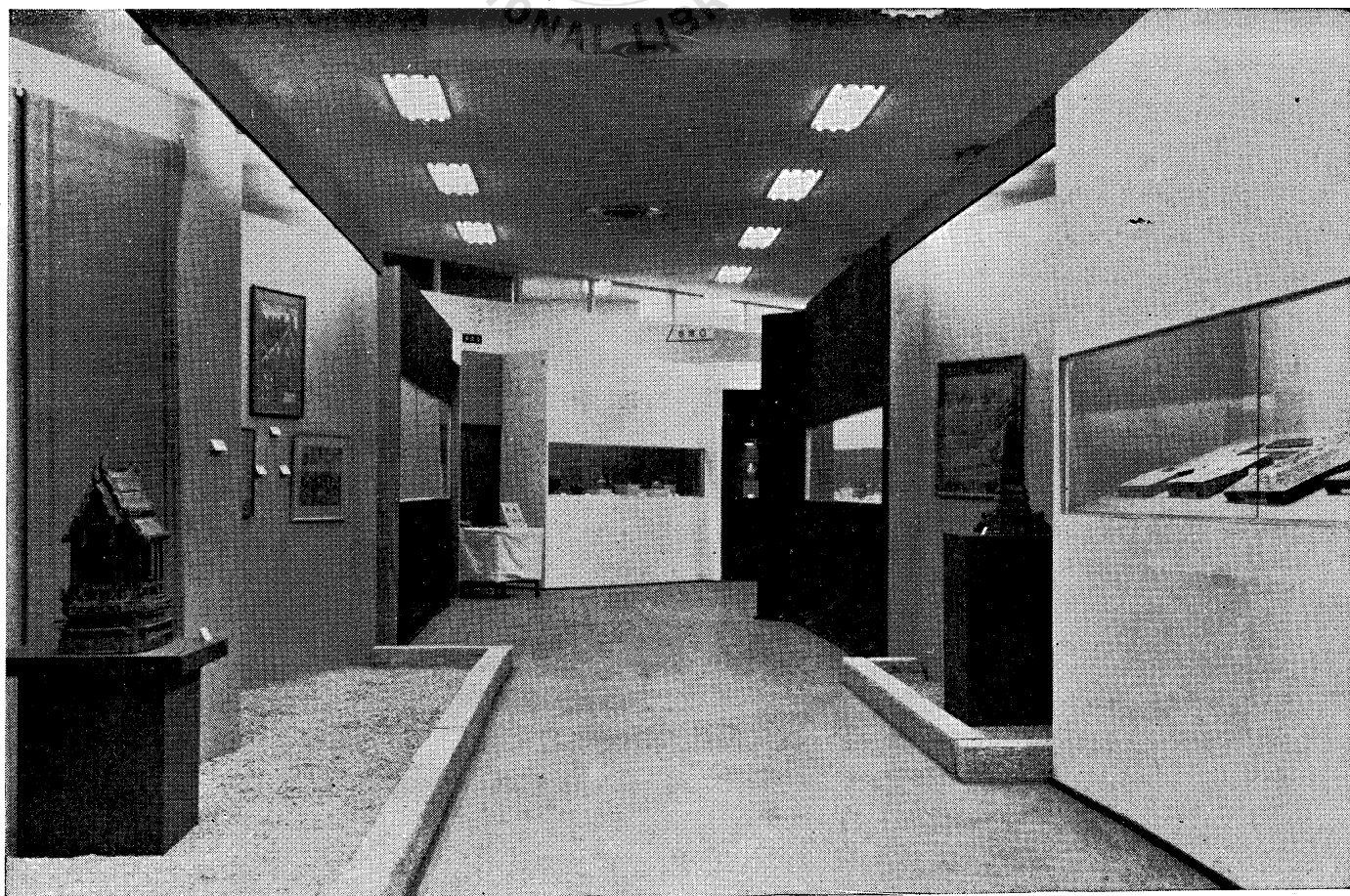
* กรมศิลปากรได้จัดแปลเป็นภาษาไทย และมูลนิธิอาเซียได้ให้ทุนจัดพิมพ์ พร้อมทั้งภาพประกอบ จำหน่ายเล่มละ ๔๐ บาท

ญี่ปุ่นภายหลังจบการแสดงในสหรัฐ ฯ แล้ว ซึ่งหนังสือพิมพ์ Nihon Keizai Shimbun ได้ติดต่อผ่านสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยมายังกระทรวงศึกษาธิการและกรมศิลปากร ประกอบกับในระยะนั้น ๆ พณ ฯ นายฮายาโตะ อิเคดะ (H.E. Mr. Hayato Ikeda) นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น เดินทางเข้ามาเจรจาเรื่องเงินเย็นพิเศษในประเทศไทย เมื่อเดือน พฤศจิกายน ๒๕๐๔ และได้ปรารภถึงความปรารถนาจะให้จัดแสดงศิลปกรรมไทยในประเทศญี่ปุ่น กับ ๆ พณ ฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี แห่งประเทศไทยด้วย ๆ พณ ฯ นายกรัฐมนตรีก็ดำริเห็นชอบ จึงมีบัญชาให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณา ในที่สุดได้มีการลงนามในข้อตกลงจัดแสดงศิลปกรรมไทยในประเทศญี่ปุ่น ณ กรมศิลปากร โดยมี นายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร เป็นผู้ลงนามฝ่ายไทย นายทาเคโอะ คิฮารา (Mr. Takeo Kihara) ผู้ช่วยผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ Nihon Keizai Shimbun เป็นผู้ลงนามฝ่ายญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๐๕

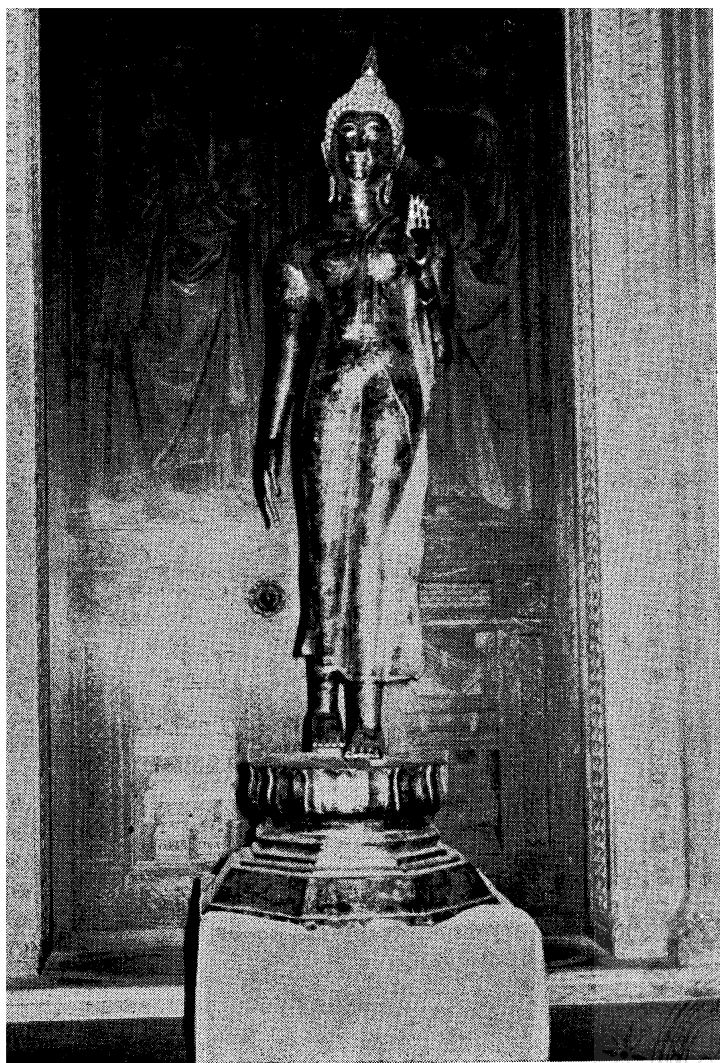
การแสดงศิลปกรรมไทยในญี่ปุ่นได้มีพิธีเปิดการแสดงที่ห้างสรรพสินค้ามัตสึซากา ที่ Ueno ในกรุงโตเกียว เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๐๕ ของที่แสดงครั้งนี้มี ๒๔๘ รายการ กรมศิลปากรได้ส่งภัณฑารักษ์อีก ๒ คน คือ นายเทพ สุขรัตน์ หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ ๑ และนายธรรมบุญ อัทธการ ไปผลักดันเปลี่ยนนายบรรจบ เทียมทัด และนายวิทยา อินทโกศัย ในระหว่างที่แสดง ณ กรุงโตเกียว มีเจ้านายในพระราชวงศ์ของญี่ปุ่น หลายพระองค์เสด็จเข้าชมศิลปกรรมไทย เมื่อสิ้นสุดการแสดงที่กรุงโตเกียว แล้ว ได้นำไปแสดงที่ห้างสรรพสินค้ามัตสึซากา เมืองนาโงยา และห้างสรรพสินค้ามัตสึซากา เมืองโอซากา ปิดการแสดงเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๐๕ การแสดงที่ประเทศญี่ปุ่นทั้ง ๓ แห่ง รวมเวลาเปิดการแสดง ๓๙ วัน มีประชาชนเข้าชม ๗๐,๕๗๕ คน

เจ้าชายตากาฮิโต มิกาซา และเจ้าหญิงยูริโกะ มิกาซา พระชายา กับ ฯพณฯ โนโบสุเกะ กิจิ
อดีตนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น ชมการแสดงศิลปกรรมไทยในกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุของไทยแสดงที่กรุงโตเกียว ระหว่าง วันที่ ๓ — ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๕

พระพุทธรูปปางลีลasmusyโขทัย
ในการแสดงศิลปกรรมไทยที่นครฟลอเรนซ์
ประเทศอิตาลี

๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๗ — ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘

การแสดงศิลปกรรมไทยที่ Deutsche Ledermuseum เมืองออฟเฟินบาค สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน
๓๐ เมษายน — ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๐๖

เมื่อสิ้นสุดการแสดงแล้ว ได้ขนย้ายศิลปวัตถุไทยลงเรือโยชิโนซานมารุ ออกจากท่าเมืองโยโกฮาม่า เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๐๕ มาถึงท่าเรือคลองเตย กรุงเทพฯ ฯ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๐๕

ศิลปวัตถุไทยไปอยู่ในต่างประเทศครั้งแรกนี้รวมทั้งการเดินทางเป็นเวลา ๒ ปี กับ ๑ เดือน

จัดแสดง ณ หอประชุมนักเรียนเก่าสหรัฐอเมริกา ถนนราชดำริ พระนคร

ตามสัญญาที่ฝ่ายไทยลงนามไว้กับฝ่ายสหรัฐอเมริกา นั้น มีข้อตกลงกันว่าเมื่อศิลปวัตถุไทยกลับมาถึงประเทศไทยแล้ว ฝ่ายไทยจะต้องจัดแสดงให้ประชาชนชมด้วย ทางฝ่ายอเมริกันจึงติดต่อเสนอแนะกรมศิลปากรให้นำศิลปวัตถุทั้งหลายไปจัดแสดง ณ หอประชุมสมาคมนักเรียนเก่าสหรัฐอเมริกา (AUAA) ถนนราชดำริ พระนคร กรมศิลปากรเห็นว่าเป็นการแสดงถึงความร่วมมืออันดีและเป็นเกียรติแก่การแสดงศิลปกรรมไทยภายในประเทศ จึงได้นำความกราบเรียน ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรี ขออนุมัติและนำความกราบทูลเชิญสมเด็จพระราชชนนี ฯ เสด็จมาทรงกระทำพิธีเปิดการแสดงเป็นปฐมฤกษ์ในวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๐๕ การแสดงดังกล่าวสิ้นสุดลง เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๐๕ มีผู้เข้าชมทั้งสิ้น ๒๒,๕๔๗ คน

๓. ประเทศเยอรมัน

เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๐๔ เทศบาลเมืองโคโลญ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ได้ติดต่อผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ขอให้นำศิลปวัตถุไทยไปแสดง เนื่องในโอกาสฉลองสัมพันธภาพระหว่างไทยกับ

เยอรมันนี้ครบรอบ ๑๐๐ ปี ซึ่งในระยะเวลาใกล้ๆ กันนั้น ประเทศอื่นในทวีปยุโรป มีประเทศอังกฤษ อิตาลี เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เบลเยียม และเดนมาร์ก ก็ติดต่อขอให้นำไปแสดงในประเทศนั้นๆ ด้วย กรมศิลปากรจึงแนะนำให้ประเทศเหล่านี้ร่วมประชุมกันพิจารณาร่างความตกลงร่วมในการนำศิลปกรรมไทยไปแสดงในทวีปยุโรป ซึ่ง Prof. Dr. W.C.J. Fröhlich ผู้อำนวยการ Rautenstrauch-Joest-Museum เมืองโคโลญ เป็นหัวหน้าทำความตกลงในการจัดแสดงศิลปกรรมไทยในยุโรป มีการลงนามในสัญญา โดยมี Prof. Dr. Fröhlich เป็นผู้ลงนามฝ่ายประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป และเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศเยอรมันนีตะวันตก* เป็นผู้ลงนามฝ่ายไทย เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๕ ของที่นำไปแสดงครั้งนี้มี ๓๒๒ รายการ เรือ Paul Rickmers นำศิลปวัตถุไทยออกจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๐๕ โดยมีนายสมพร อยู่โพธิ์ และนายประยูร ไพบูลย์สุวรรณ เป็นภัณฑารักษ์ ร่วมเดินทางไปในเรือสินค้าลำเดียวกันนี้ด้วย

ประธานาธิบดีสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ฯพณฯ ไฮน์ริช ลีบเก้ (H.E. Mr. Heinrich Lübke) เป็นผู้ทำพิธีเปิดการแสดงศิลปกรรมไทย ณ Wallraf — Richartz Museum ในเมืองโคโลญ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖ ในโอกาสนี้รัฐบาลเยอรมันได้เชิญนายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร และหม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ภัณฑารักษ์เอก ไปร่วมในงานพิธีเปิดครั้งนี้ด้วย เสร็จแสดงที่เมืองโคโลญแล้ว ได้นำไปแสดงที่ Deutsches Ledermuseum เมืองออฟเฟินบาค รีมเม่น้ำไมน์ และที่ Stadtliches Museum für Volkerkunde เมืองมุนิค เสร็จสิ้นการแสดงเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๐๖ ระยะเวลาแสดงรวม ๒๑๗ วัน มีผู้เข้าชม ๓๕,๐๐๐ คน

* นายติเรก ชัยนาม

๔. ประเทศเนเธอร์แลนด์

เมื่อเสร็จการแสดงที่ประเทศเยอรมันแล้ว ได้นำศิลปวัตถุไทยไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยมีนายสมพร อยู่โพธิ์ และนายประยูร ไพบูลย์-สุวรรณ ควบคุมไป ศิลปวัตถุไทยถึงกรุงเฮก เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๖ ในพิธีเปิดการแสดงศิลปกรรมไทย ณ พิพิธภัณฑ์สถานเกเมนเต (Gemeente Museum) ของเทศบาลกรุงเฮก เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเฮก* เป็นผู้กล่าวเปิดเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๐๖ และในโอกาสนี้ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จุเลี่ยนาแห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ และเจ้าชาย เบอ์นฮาด พระราชสวามี ได้เสด็จมาประทับเป็นประธานและทอดพระเนตรศิลปกรรมไทยด้วย

การแสดงศิลปกรรมไทย ณ พิพิธภัณฑ์สถานเกเมนเต กรุงเฮก เปิดให้ประชาชนเข้าชมแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๖ จนถึงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๐๗ มีคนเข้าชม ๑๔,๕๐๐ คน

๕. ประเทศอังกฤษ

ต่อจากประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้นำศิลปกรรมไทยไปแสดงณ พิพิธภัณฑ์สถานวิกตอเรีย แอนด์ อัลเบิร์ต ในกรุงลอนดอน (Victoria & Albert Museum) ในวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๐๗ คณะมนตรีศิลปกรรมของสหราชอาณาจักร (The Art Council of Great Britain) ได้เชิญแขกผู้มีเกียรติหลายท่านไปชมศิลปกรรมไทยในวันที่ ๕ เดือนเดียวกัน แล้วเปิดให้ประชาชนเข้าชม จนถึงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๐๗ มีผู้เข้าชมทั้งสิ้น ๘,๑๖๓ คน ภัณฑารักษ์ไทยที่อยู่ประจำ คือ นายสมพร อยู่โพธิ์ และนาย ภิญญ ทศนะพยัคฆ์

* หลวงจิรัฐการภักดี

๖. ประเทศฝรั่งเศส

วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๐๗ นำศิลปกรรมไทยออกจากกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษไปถึงกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๑๘ เดือนเดียวกัน และมีพิธีเปิดการแสดงศิลปกรรมไทยเป็นทางการ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแซร์นูกี (Musée Cernuschi) ในบริเวณปาร์คมองโซ โดยมี M. Jacques Juajard ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมฝรั่งเศส เป็นประธาน เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๐๗ ผู้มีเกียรติหลายท่านไปในงานเปิด อาทิเช่น ภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑ์สถานแซร์นูกี เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปารีส อธิบดีกรมกิจการวัฒนธรรมและเทคนิค กระทรวงการต่างประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

การแสดงศิลปกรรมไทย ณ กรุงปารีส สิ้นลงเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๗ มีผู้เข้าชม ๖,๒๙๗ คน ภัณฑารักษ์ไทยที่อยู่ประจำ คือ หม่อมเจ้าสุภัทรรติศ ดิศกุล และนายภิญโญ ทศนะพยัคฆ์

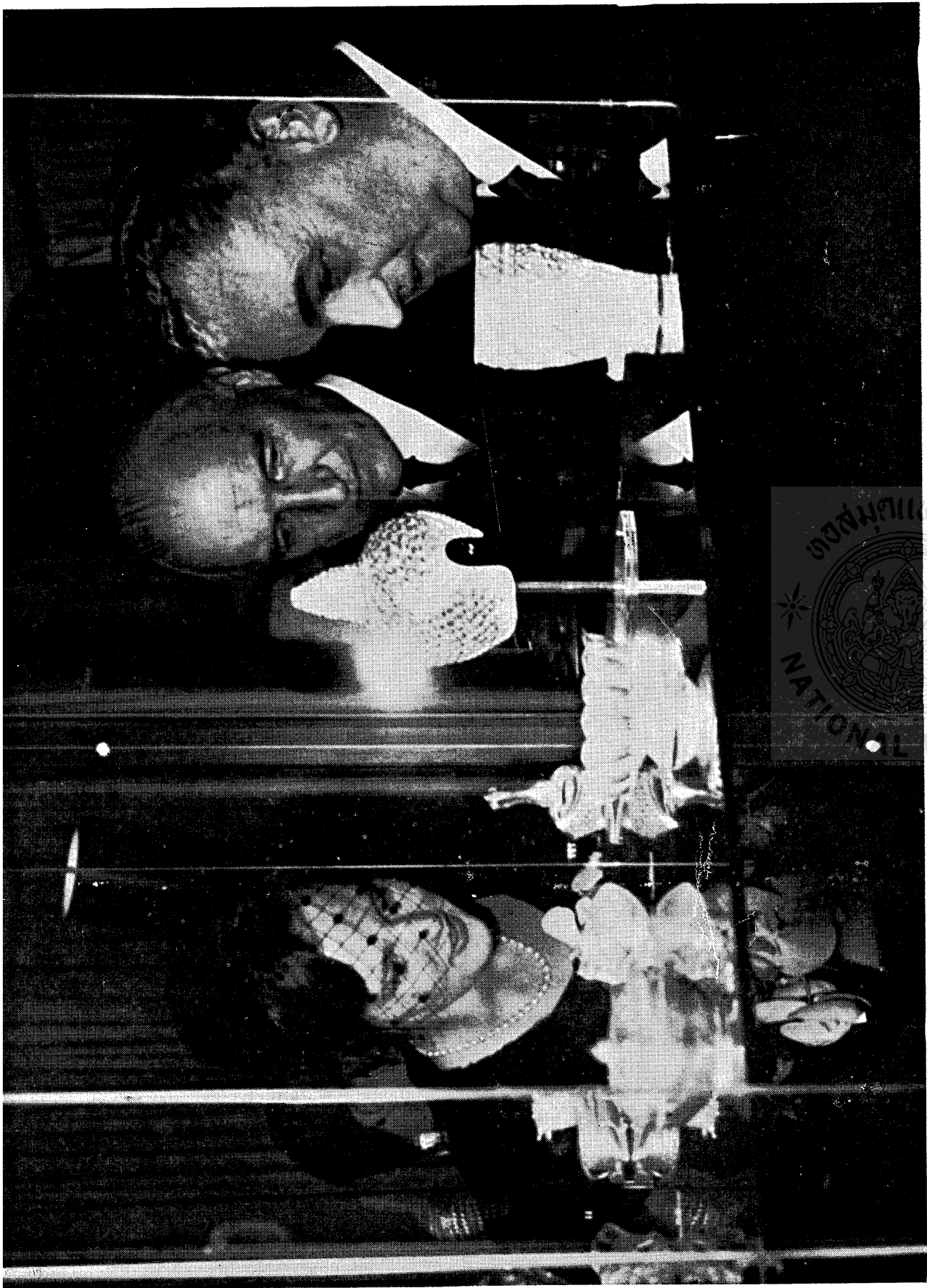
๗. ประเทศเบลเยียม

วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๐๗ นำศิลปกรรมไทยออกจากกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยรถไฟไปกรุงบรัสเซลล์ ประเทศเบลเยียม ถึงกรุงบรัสเซลล์ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๐๗ นำของไปจัดตั้งแสดงที่ พาเลส์เตส์โบชาต์ (Palais des Beaux-Arts) ณ กรุงบรัสเซลล์ ได้ทำพิธีเปิดการแสดงศิลปกรรมไทย ในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๐๗ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเบลเยียมเป็นประธาน และประจวบกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จประพาสประเทศเบลเยียมด้วย จึงทรงนำสมเด็จพระราชาธิบดีโบดวงและสมเด็จพระราชินีฟาบีโอลา เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการแสดงศิลปกรรมไทยเป็นส่วนพระองค์เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๐๗ หม่อมเจ้าสุภัทรรติศ ดิศกุล เป็นผู้ถวายคำบรรยายและนำเสด็จทอดพระเนตร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระราชินีนาถโปลลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระราชินีนาถโปลดว แห่งเบลเยียม เสด็จไปทอดพระเนตรการแสดงศิลปกรรมไทย

ณ ปาเลส์ เดส์ โบชาต์ ประเทศเบลเยียม เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๐๗

เจ้าฟ้าหญิงมาเกรเธอ มกุฎราชกุมารีเดนมาร์ก ทอดพระเนตรเครื่องทอง ซึ่งส่วนใหญ่ขุดค้นได้จากกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในโอกาสเปิดการแสดงศิลปกรรมไทย ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเดนมาร์ก กรุงโคเปนเฮเกน ๒ เมษายน ๒๕๐๔

การแสดงผลศิลปกรรมไทย ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม เปิดให้ประชาชนชมจนถึงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๗ มีผู้เข้าชม ๑๕,๙๙๒ คน ภัณฑารักษ์ไทยที่ไปประจำ คือ หม่อมเจ้าสุภัททิศ ดิศกุล และนายภิญโญ ทักษะพยัคฆ์

๘. ประเทศอิตาลี

การแสดงผลศิลปกรรมไทยในประเทศอิตาลี มีพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๗ โดย ดร. อัลเบอโต กุยกานีโน (Dr. Alberto Giuganino) รองประธานสภาวัฒนธรรมของอิตาลีสำหรับภาคตะวันออกและตะวันออกไกล (Institute Italiano per il Medio ed Estremo Oriente) เป็นผู้ทำพิธีเปิด ณ ศาลาเทศบาลนครฟลอเรนซ์ ที่เรียกว่า ปาลาซโซเวคchio (Palazzo Vecchio) และเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโรม* ได้ไปร่วมพิธีและกล่าวสุนทรพจน์ในงานเปิดตัว

การแสดงผลศิลปกรรมไทย ณ นครฟลอเรนซ์ เปิดให้ประชาชนเข้าชมอยู่จนถึงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗ มีผู้เข้าชม ๙,๘๓๗ คน ภัณฑารักษ์ไทยที่ไปประจำคือ นายหนุ่ม อยู่ในธรรม และนายภิญโญ ทักษะพยัคฆ์

๙. ประเทศเดนมาร์ก

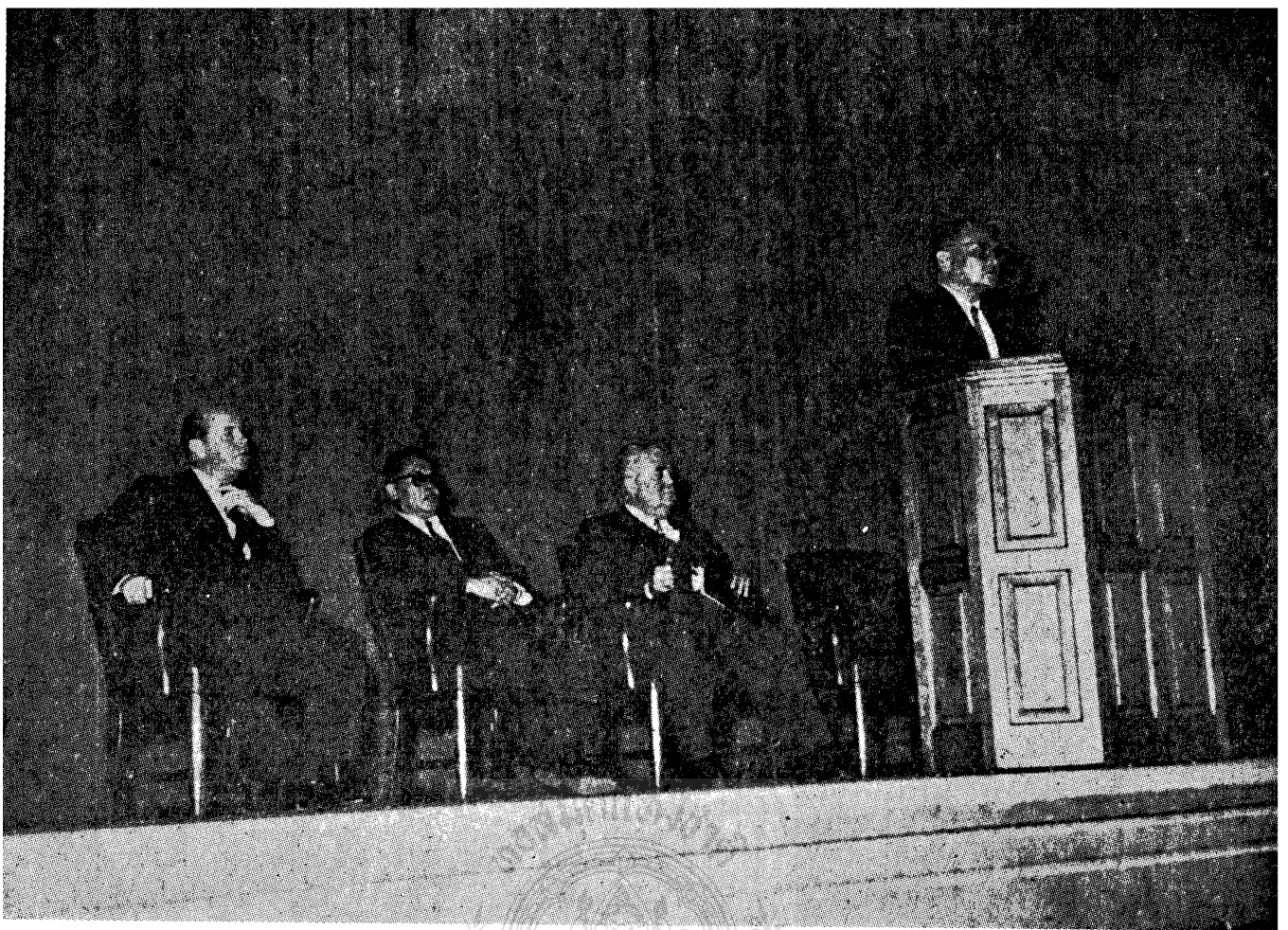
การแสดงผลศิลปกรรมไทยในประเทศเดนมาร์ก ได้ทำพิธีเปิดการแสดงเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๐๘ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เดนมาร์ก กรุงโคเปนเฮเกน โดยมีเจ้าฟ้าหญิงมาเกรเธอ องค์มกุฎราชกุมารีเดนมาร์กเสด็จมาทรงเป็นประธานเปิดงาน มีทูตานุทูตและผู้มีเกียรติมาร่วมในพิธีเปิดประมาณ ๕๐๐ คน ในโอกาสนี้ นายธนิศ อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากรได้รับเชิญให้ไปร่วมในพิธีเปิดและกล่าวสุนทรพจน์ด้วย

* นายสมบูรณ์ ปาละเสถียร

การแสดงผลศิลปกรรมไทยที่กรุงโคเปนเฮเกน สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๐๘ มีผู้เข้าชม ๑๓,๑๖๑ คน ภัณฑารักษ์ไทยที่อยู่ประจำ คือ นายหนุ่ม อยู่ในธรรม และนายภิญโญ ทักษะพยัคฆ์ แล้วได้นำศิลปวัตถุไทยมาลงเรือเดินสมุทร ชื่อ Peter Rickmers นำศิลปวัตถุไทยออกจากท่าเมืองฮัมบูร์ก ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึงท่าเรือคลองเตยกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๐๘ ขณะนี้ศิลปวัตถุไทยได้มาถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เรียบร้อยแล้ว

รวมระยะเวลาที่ศิลปวัตถุไทยไปอยู่ในทวีปยุโรป อีก ๒ ปี ๘๕ วัน และในการจัดแสดงศิลปกรรมไทยในประเทศต่างๆ นั้น แต่ละประเทศได้จัดพิมพ์สมุดอธิบายประวัติศิลปไทย เป็นภาษาของประเทศนั้นๆ ออกจำหน่ายเผยแพร่ควบกับการเปิดแสดงด้วย

ศิลปกรรมไทยที่นำไปแสดงทั้งในสหรัฐอเมริกา ในญี่ปุ่น และในประเทศต่างๆ ณ ทวีปยุโรป เสมือนเป็นทูตวัฒนธรรมไทยผู้ซื่อสัตย์ ที่เดินทางไปแนะนำให้ชาวโลกได้รู้จักศิลปของไทยและประเทศไทยดีและกว้างขวางยิ่งขึ้น ผลสำเร็จอันใหญ่หลวงครั้งนี้ ก็เนื่องมาจากพระมหากษัตริย์ธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งโปรดเกล้าฯ พระราชทานยืมศิลปวัตถุส่วนพระองค์ไปร่วมจัดแสดง และได้รับเมตตาจากเจ้านายหลายพระองค์ จากชาวไทยและชาวต่างประเทศบางท่าน ที่กรุณาประทานและให้ยืมศิลปวัตถุอันมีค่านำไปร่วมแสดง ทั้งได้รับความร่วมมือด้วยดีจากบรรดาสถาบันทั้งภายในและภายนอกประเทศตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง โดยพร้อมเพรียงและด้วยความเห็นอกเห็นใจเป็นอย่างดียิ่ง.

นายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวสุนทรพจน์ในพิธีเปิดการแสดงศิลปกรรมไทย ณ มหาวิทยาลัยอินเดียนา สหรัฐอเมริกา ๙ ตุลาคม ๒๕๐๓

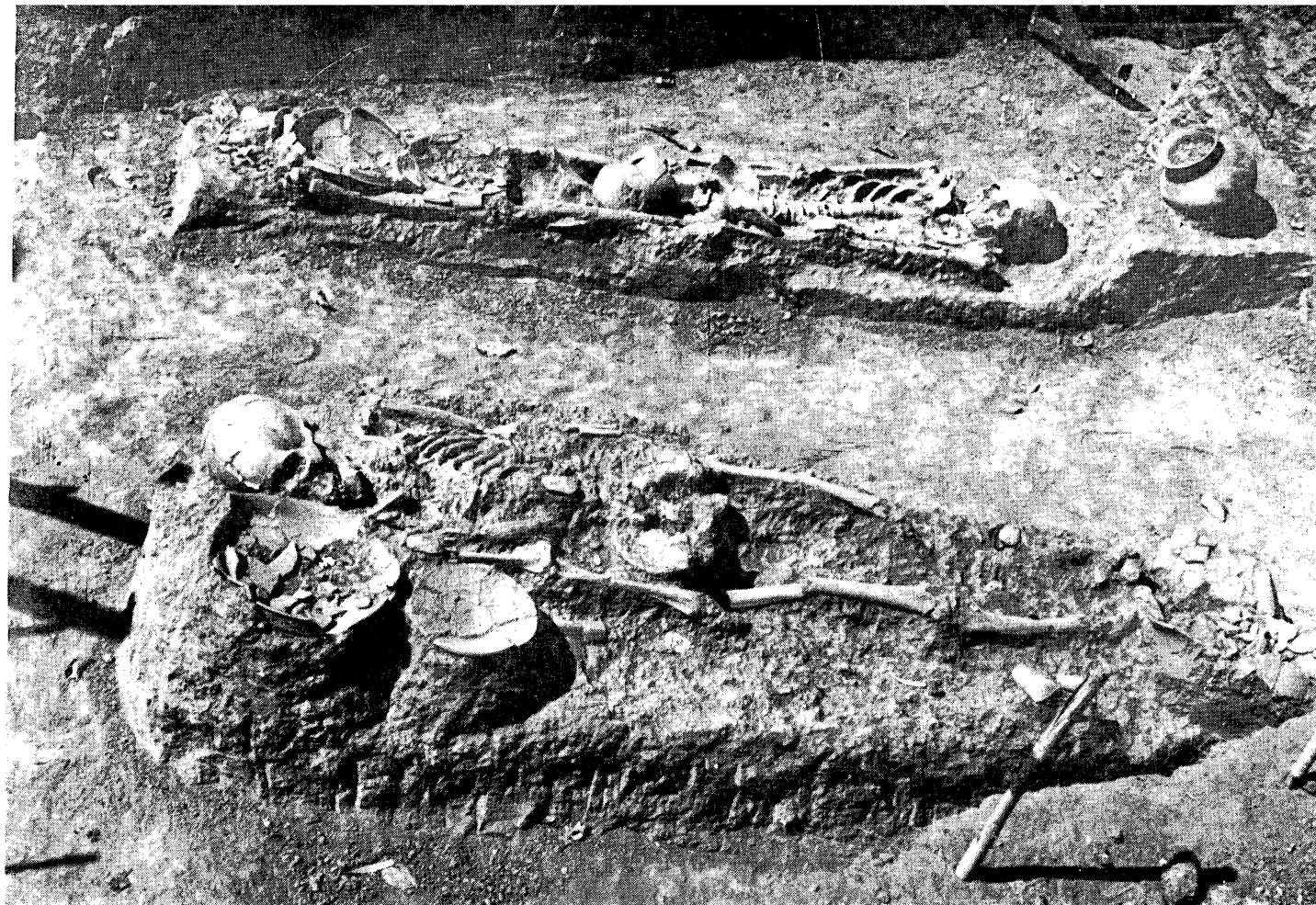
อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวสุนทรพจน์ในพิธีเปิดการแสดงศิลปกรรมไทย ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเดนมาร์ก กรุงโคเปนเฮเกน ๒ เมษายน ๒๕๐๔

๕. การอบรมเจ้าหน้าที่

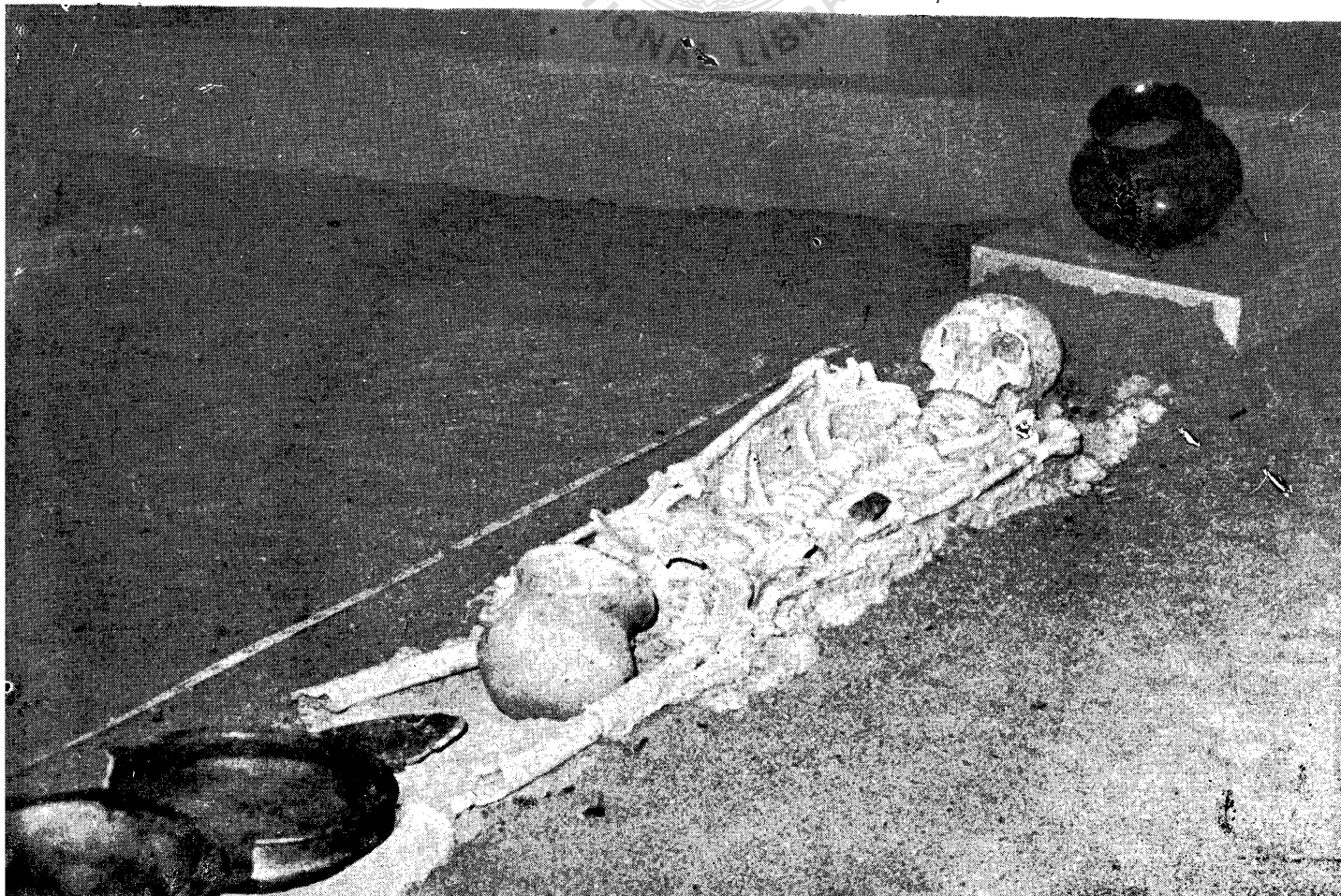
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร เคยให้การศึกษาอบรมเจ้าหน้าที่มาเป็นลำดับดังนี้ คือ

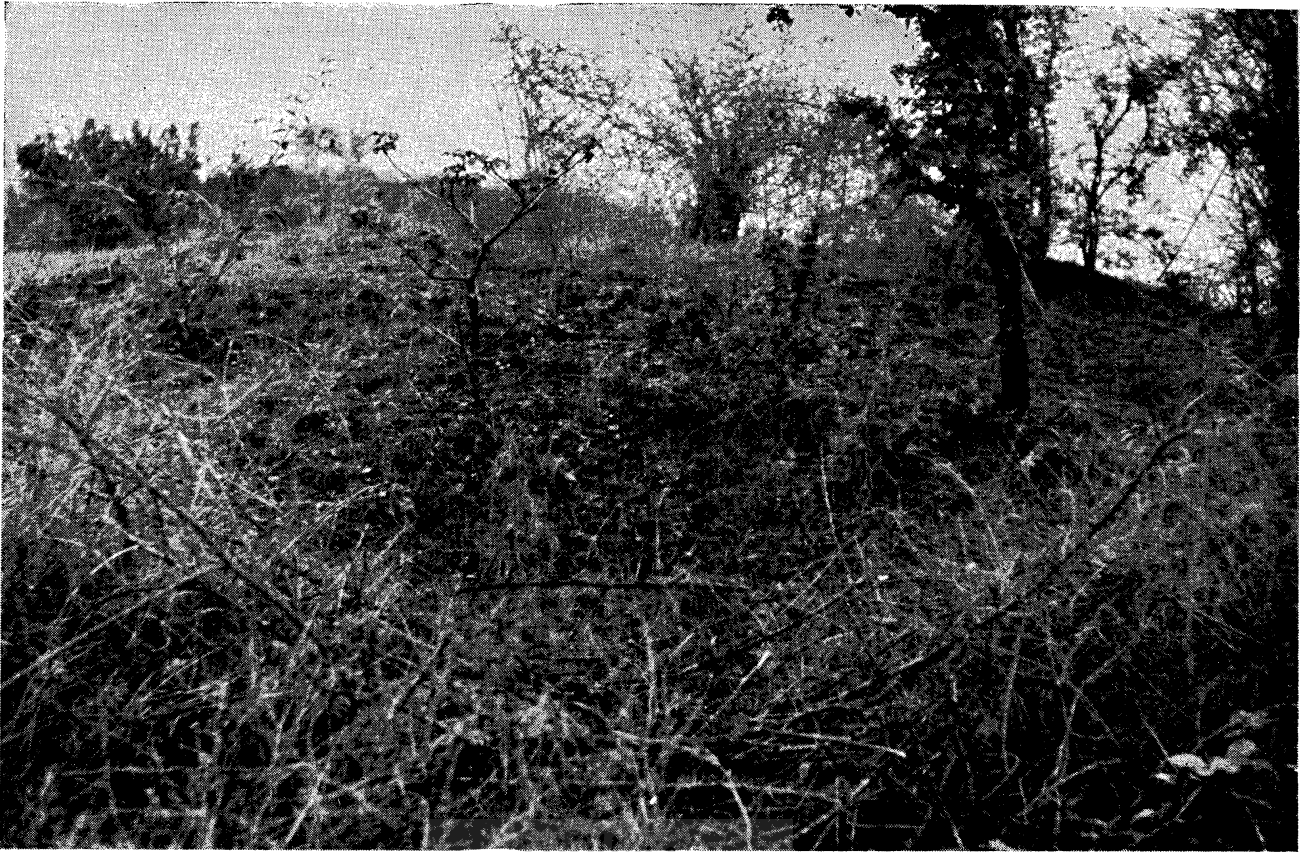
๑. พ.ศ. ๒๔๕๔ — ๒๔๕๘ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ได้รับทุนรัฐบาล ไปศึกษาวิชาโบราณคดีที่สำนักศึกษาแห่งลูฟว์ ประเทศฝรั่งเศส และที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ
๒. พ.ศ. ๒๔๕๖ — ๒๔๕๘ นายชิน อยู่ดี ได้รับทุนองค์การการศึกษาฯ สหประชาชาติและทุนรัฐบาลไทย ไปดูงานสงวนรักษาวัตถุทางวัฒนธรรม ในทวีปยุโรปและเอเชีย และฝึกอบรมวิชาก่อนประวัติศาสตร์ ณ ประเทศอินเดีย
๓. พ.ศ. ๒๔๕๘ นายวิทยา อินทโกศย์ ได้รับทุนรัฐบาลไทย ไปศึกษาโบราณคดีสาขาก่อนประวัติศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยลอนดอน และฝึกงานในห้องปฏิบัติการงานของบริติช มิวเซียม (British Museum)
๔. พ.ศ. ๒๕๐๓ ว่าที่ร้อยตรีสมศักดิ์ รัตนกุล ได้รับทุนรัฐบาลฝรั่งเศส ไปดูงานการจัดพิพิธภัณฑสถาน ณ พิพิธภัณฑสถานกีเมต์ และพิพิธภัณฑสถาน ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส
๕. พ.ศ. ๒๕๐๓ — ๕ ส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมสำรวจ และ ขุดค้นก่อนประวัติศาสตร์ในจังหวัดกาญจนบุรีกับคณะนักโบราณคดีชาวเดนมาร์ก
๖. พ.ศ. ๒๕๐๔ นางสาวอุไรศรี วรศริน ได้รับทุนรัฐบาลไทย ไปศึกษาวิชาโบราณคดี ณ มหาวิทยาลัย ซอร์บอนน์ ประเทศฝรั่งเศส (กำลังศึกษาอยู่)
๗. พ.ศ. ๒๕๐๔ — ๖ นางสาวจิรา จันทรานนท์นัยวินิต (นางจิรา จงกล) ได้รับทุนแผนการโคลัมโบ ไปเรียนวิชาการศึกษา และ ทำปริญญาโทการศึกษาทางด้านการบริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถาน ณ เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย

๘. พ.ศ. ๒๕๐๕ — ๓ นายอาภรณ์ ณ สงขลา ได้รับทุนองค์การศึกษาฯ สหประชาชาติและประเทศเบลเยียม ไปศึกษาการสงวนรักษามรดก โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ณ Royal Institute of Cultural Property กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม
๙. พ.ศ. ๒๕๐๖ นายชิน อยู่ดี ได้รับเชิญให้ไปดูงานทางเทคนิคของพิพิธภัณฑ์สถานและงานโบราณคดีภาคปฏิบัติ ณ ประเทศเคนมาร์ก
๑๐. พ.ศ. ๒๕๐๗ นางสาวกุลพันธุ์ธาดา แสนศักดิ์ ได้รับทุนองค์การศึกษาฯ สหประชาชาติและประเทศเบลเยียม ไปศึกษาวิชาเคมีในการซ่อมศิลปโบราณวัตถุ ณ กรุงบรัสเซลส์ประเทศเบลเยียม (กำลังศึกษาอยู่)
๑๑. พ.ศ. ๒๕๐๗ นายนิคม มุสิกคามะ ได้รับทุนองค์การศึกษาฯ สหประชาชาติ ไปดูงานการบริหารพิพิธภัณฑ์สถาน ณ ประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป
๑๒. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร เปิดการอบรมและสอบนักศึกษารักษ์จัตวา เป็นครั้งแรก
๑๓. พ.ศ. ๒๕๐๘ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้ดำเนินการให้การอบรมความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์และโบราณคดีเป็นเวลา ๗ วัน แก่นายตำรวจตระเวนชายแดน ๒๗ นาย และพวชมพิพิธภัณฑ์สถานและอนุสรณ์ทางประวัติศาสตร์ ในจังหวัดนครปฐม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี ไปชมปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ไปชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนารายณ์ราชนิเวศน์และโบราณสถานในจังหวัดลพบุรี ไปชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา และโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่วันที่ ๒ ถึงวันที่ ๗ สิงหาคม

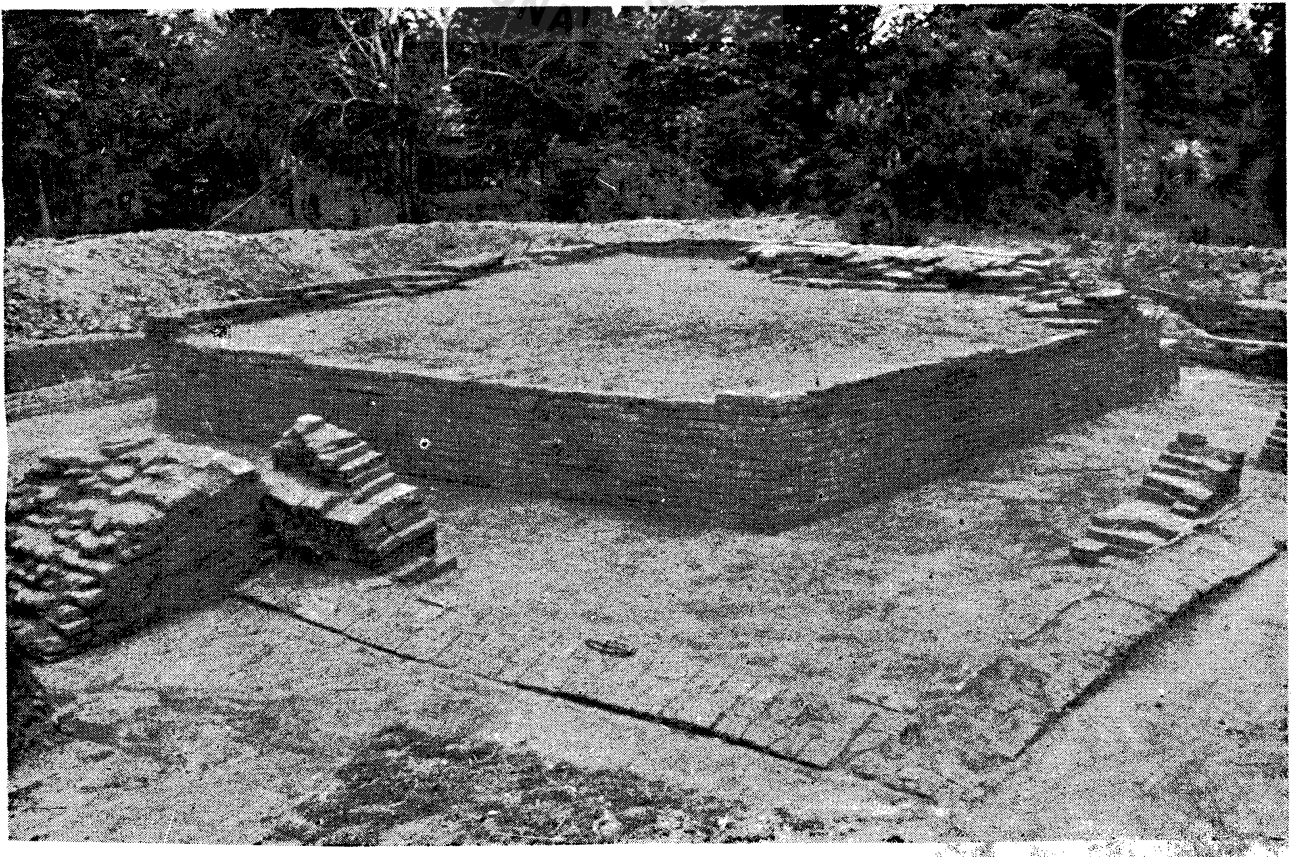

โครงกระดูกมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์สมัยหินใหม่ ขุดพบที่บ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
 การแสดงการสำรวจและขุดค้นก่อนประวัติศาสตร์ของคณะสำรวจไทย — เดนมาร์ก
 ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเดนมาร์ก กรุงโคเปนเฮเกน ในโอกาสแสดงศิลปกรรมไทย
 ณ พิพิธภัณฑ์สถานดังกล่าว ระหว่าง ๒ เมษายน — ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๐๕

การขุดแต่งบวรณะโบราณวัตถุสถานสมัยทวารวดีที่บ้านโคกไม้เดน ตำบลท่าน้ำอ้อย
อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗
(บน) สภาพก่อนการขุดแต่งบวรณะ (ล่าง) หลังจากการขุดแต่งบวรณะแล้ว

๖. งานสำรวจและขุดค้นโบราณวัตถุสถาน

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กรมศิลปากรได้สำรวจและขุดค้นโบราณวัตถุสถาน ซึ่งโดยมากขุดค้นตามวัดร้างและเมืองเก่า และได้พบศิลปวัตถุและโบราณวัตถุที่นำเข้าพิพิธภัณฑ์สถานฯ เป็นจำนวนมาก ตามรายการย่อ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๘๕ — ๒๔๙๐ ขุดค้นที่เจดีย์วัดหลง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พ.ศ. ๒๔๙๒ ขุดค้นที่บริเวณวัดมหาธาตุ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๔๙๖ ขุดค้นที่บริเวณรอบพระปรางค์องค์ใหญ่ ในวัดมหาธาตุ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๔๙๗ ขุดค้นที่ปราสาทหิน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๐๐ ขุดค้นที่องค์พระปรางค์ในวัดราชบูรณะ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบจิตรกรรมฝาผนังภายในกรุและพบโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก มีพระพุทธรูปสำริดสมัยต่าง ๆ พระพิมพ์หิน เครื่องทองเงิน นาก และอัญมณี ลานทองจารึกอักษรขอม แผ่นทองจารึกอักษรจีน เหรียญทองจารึกอักษรอาหรับ

ในปีเดียวกันนี้ได้เริ่มสำรวจจิตรกรรมฝาผนังบรรดา
ในประเทศไทย ได้ถ่ายภาพ คัดลอก และทำแผนผังไว้*

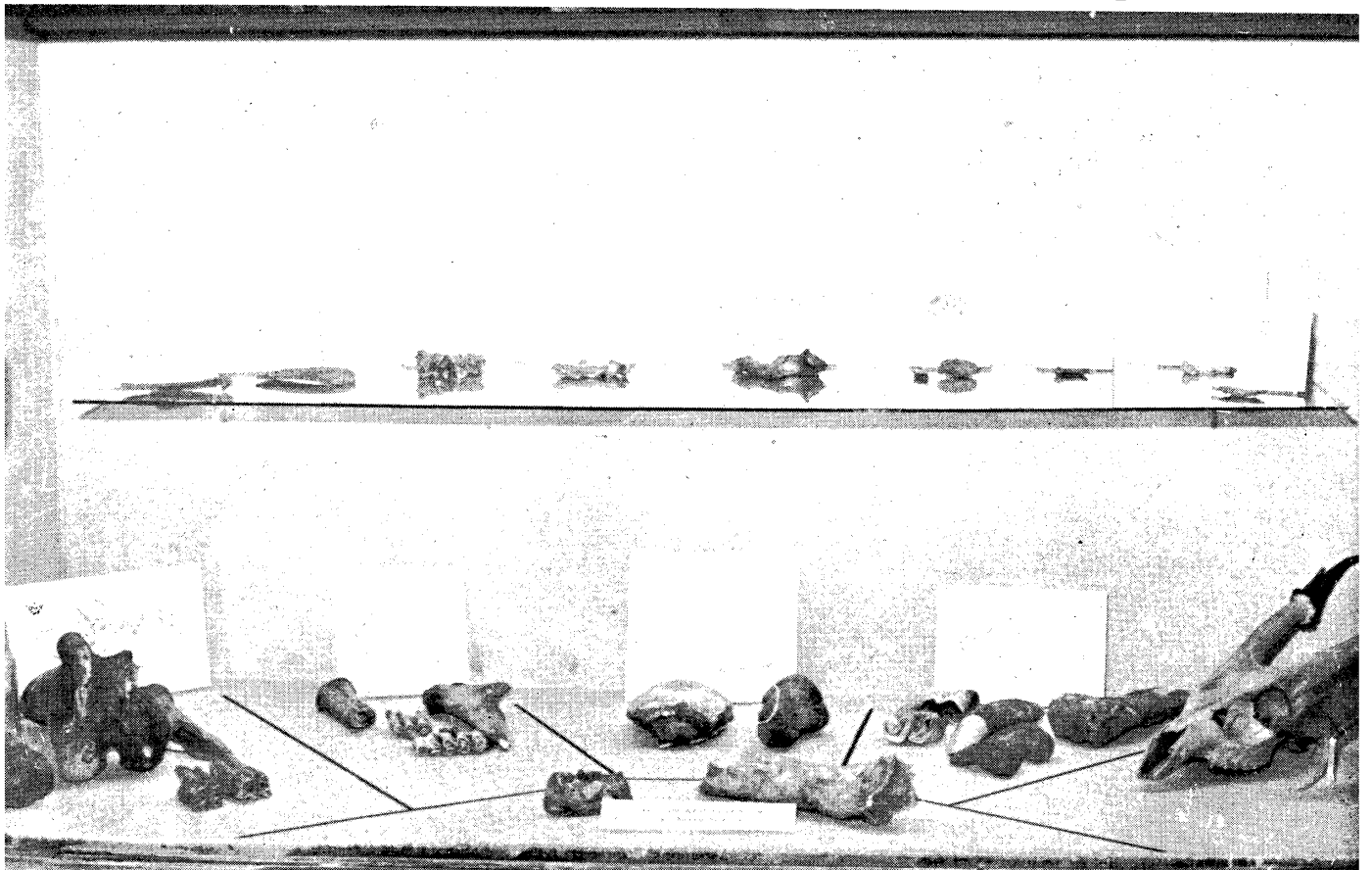
* คู - คุณค่าจิตรกรรมฝาผนัง ของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี และวิวัฒนาการแห่งจิตรกรรมฝาผนังกับสถานจิตรกรรม

- พ.ศ. ๒๕๐๑ ด้วยความร่วมมือของตำรวจตระเวนชายแดน ได้สำรวจพบเมืองโบราณ สมัยสุโขทัยตอนปลาย หรือสมัยอยุธยาตอนต้น ที่ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- พ.ศ. ๒๕๐๒ ดำเนินงานสำรวจ ทำแผนผัง ถ่ายรูปและขุดค้นโบราณสถาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*
- พ.ศ. ๒๕๐๒ สำรวจและขุดค้นบริเวณเหนือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก ขึ้นไปถึงอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ได้ศิลปวัตถุรวม ๕๙๔ ชิ้น
- พ.ศ. ๒๕๐๓ สำรวจพบเมืองสมัยทวารวดี ที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
- พ.ศ. ๒๕๐๔ ก. สำรวจโบราณสถาน ที่บ้านหนองกรด อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบพระพิมพ์และเจดีย์ดินเผาสมัยทวารวดี บางองค์มีจารึก
- ข. ขุดค้นโบราณสถาน ที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี พบโบราณวัตถุและโบราณสถาน สมัยทวารวดีเป็นจำนวนมาก
- ค. ในปีเดียวกันนี้ ขุดค้นที่คอนสวนสราญรมย์ (คอนท่าข้าม) ซึ่งเป็นที่ดินของโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบพระพิมพ์ทำด้วยดิน สมัยศรีวิชัย เงินตราอาหรับ ค.ศ. ๗๖๘ (พ.ศ. ๑๓๑๑) และลูกปัดแก้ว

* ดู - โครงการและรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๕๐๒

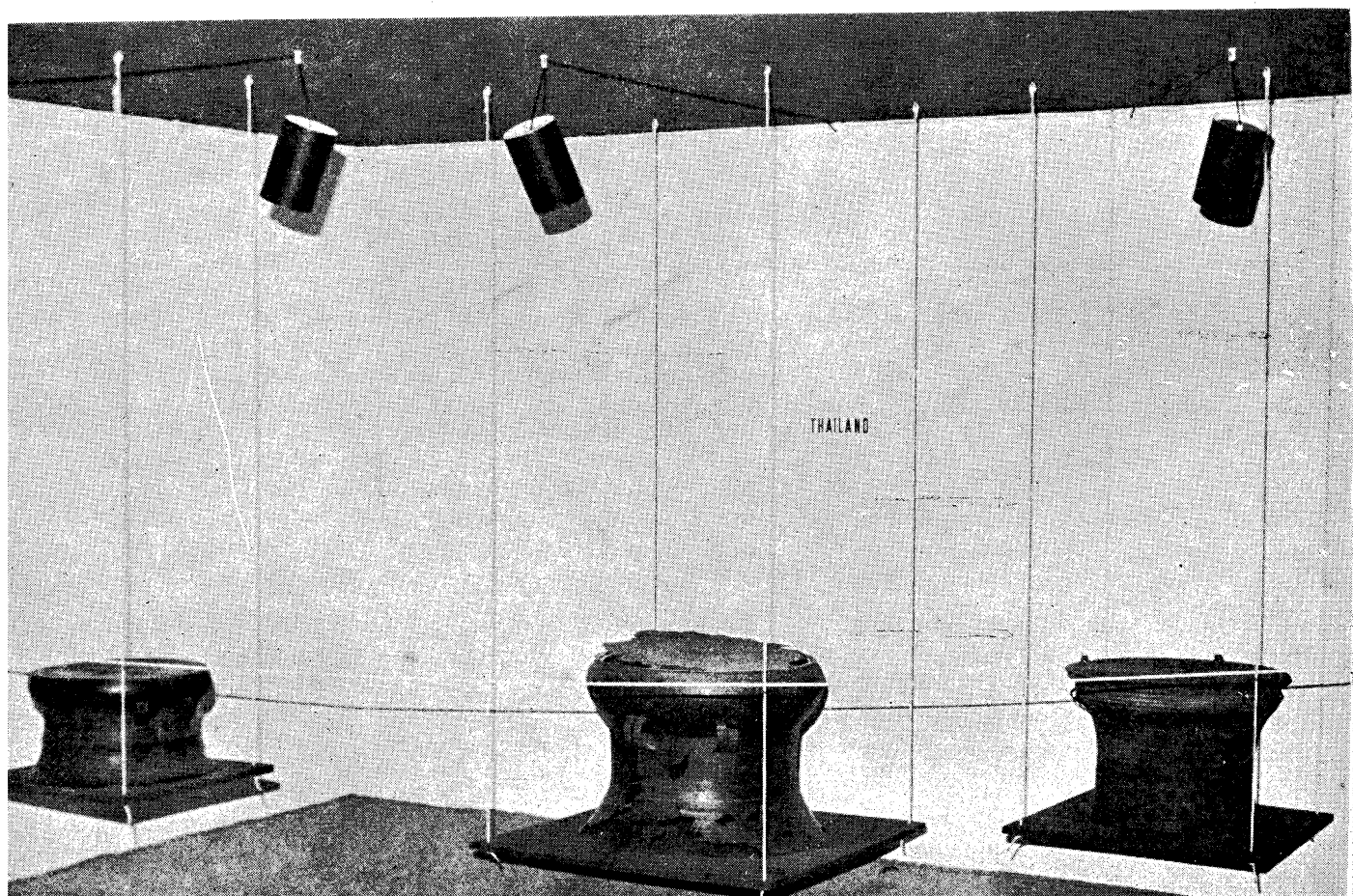
ส่วนหนึ่งของขวานหินยุคหินใหม่ ขวานหินชนิดมีบ่า และเครื่องมือหินขัด ซึ่งได้จากการสำรวจ
ขุดค้นก่อนประวัติศาสตร์ของคณะสำรวจไทย — เดนมาร์ก ที่จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อปี ๒๕๐๓
และ ๒๕๐๕ ตั้งแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเดนมาร์ก กรุงโคเปนเฮเกน
เมื่อเดือนเมษายน — พฤษภาคม ๒๕๐๔
(ล่าง) กระดูกสัตว์ต่าง ๆ ที่ได้จากการสำรวจขุดค้นก่อนประวัติศาสตร์ในจังหวัดกาญจนบุรี
แสดงที่กรุงโคเปนเฮเกน ในคราวเดียวกันกับการแสดงศิลปกรรมไทย

(บน) ภาชนะต่าง ๆ ทำด้วยดินเผาสมัยหินใหม่ พบที่บ้านเก่า อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
แสดงที่กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก ๒ เมษายน — ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๐๘

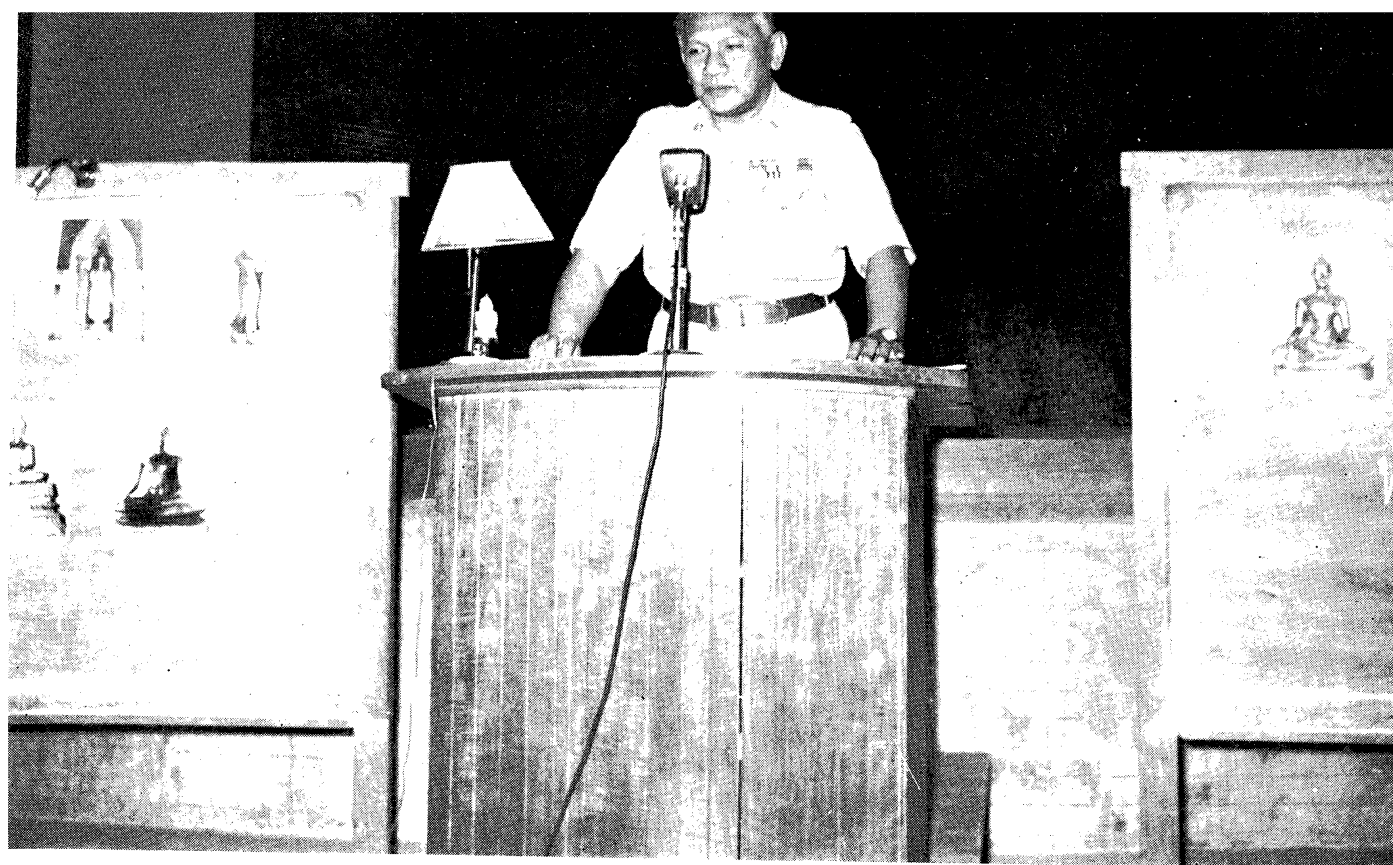
(ล่าง) มหรทีก่อนประวัติศาสตร์ พบที่ถ้ำองบะ อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
ตั้งแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเดนมาร์ก (กลาง)
เปรียบเทียบกับมหรทีกที่พบในประเทศลาว (ขวา) และจีน (ซ้าย)

- พ.ศ. ๒๕๐๕ ก. สํารวจและชดกัณฑ์ที่คําลบลคู้บว อํเภอเมืองราชบุรี จัํงหวัดราชบุรี
- ข. ในปีเดียวกันนี้ ได้ชดสํารวจที่ (๑) วัดประสาธ (๒) วัดเขาหิน ในอํเภออู่ทอง (๓) วัดชุมนุมนสงฆ์ (๔) วัดมหาธาตุ และ (๕) วัดสนามชัย อํเภอเมืองสุพรรณบุรี จัํงหวัดสุพรรณบุรี
- พ.ศ. ๒๕๐๖ ก. สํารวจและชดกัณฑ์ที่บ้านเก่า คําลบลจรเข้ฝือก อํเภอเมืองกาญจนบุรี จัํงหวัดกาญจนบุรี พบโครงกระดูกคนสมัยหินใหม่ ๑๑ โครง และเครื่องมือเครื่องใช้ของคนสมัยหินใหม่เป็นจํานวนมาก
- ข. ชดกัณฑ์เจดีย์วัดเชิงท่า จัํงหวัดนนทบุรี ได้พระพุทธรูปสมัยทวารวดี และพระพุทธรูปพระพิมพ์สมัยอยุธยา จํานวนมาก
- พ.ศ. ๒๕๐๗ ก. สํารวจพบภาพเขียนสีบนผนังถ้ำเป็นรูปฝ่ามือสีแดง (๑) ที่คําลบลภูเวียง อํเภอภูเวียง จัํงหวัดขอนแก่น (๒) ที่คําลบลศรีบุญเรือง และ (๓) ที่กัํงอํเภอดอนตาล อํเภอมุกดาหาร จัํงหวัดนครพนม (๔) ที่คําลบลคู้หว้า อํเภอกุจจินารายณ์ จัํงหวัดกาฬสินธุ์ เขียนเป็นรูปเรขาคณิต (๕) พบที่คําลบลกลางใหม่ (๖) ที่คําลบลเมืองพาน อํเภอบ้านฝือ จัํงหวัดอุดรธานี

- ข. ชุดที่บ้านเก่า ตำบลจรเข้เผือก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบลูกปัดแก้วและหิน กบของที่ทำด้วยโลหะ สมัยหัวต่อประวัติศาสตร์ และ เศษเครื่องปั้นดินเผาสมัยหินใหม่ ในระดับลึกลงไปอีก และพบเครื่องมือสมัยหินกลางในถ้ำแก้ว
- ค. ชุดแต่งโบราณสถานสมัยทวารวดี ที่อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
- ง. ชุดค้นที่บ้านโคกไม้เดน ตำบลท่าน้ำอ้อย อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ พบโบราณสถานและโบราณวัตถุ สมัยทวารวดี เป็นจำนวนมาก
- จ. ชุดค้นที่บริเวณศูนย์การทหารปืนใหญ่ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี พบโครงกระดูกคนยุคสำริด ๓ โครง และเครื่องมือเครื่องใช้จำนวนมาก

- พ.ศ. ๒๕๐๘
- ก. ชุดแต่งโบราณสถานสมัยทวารวดี ที่อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี (ต่อ)
 - ข. ชุดค้นที่บริเวณศูนย์การทหารปืนใหญ่ อำเภอเมืองลพบุรี พบโครงกระดูกคนยุคสำริด ๖๐ โครง พร้อมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้เป็นจำนวนมาก
 - ค. ชุดค้นต่อบ้านเก่า ตำบลจรเข้เผือก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบโครงกระดูกคนสมัยหินใหม่ ๖ โครง พร้อมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ และพบลูกปัดในถ้ำทะลุซึ่งอยู่ด้านหลังของสถานีนบ้านเก่า

ฯพณฯ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวปราศรัยในที่ประชุมสัมมนา
ทางโบราณคดี ณ โรงเรียนศรีอินทราทิตย์ จังหวัดสุโขทัย เมื่อค่ำวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๐๓

ผู้มีเกียรติและคณะสัมมนาทางโบราณคดีฟังคำปราศรัยของ
ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช อภิปรายซักถามเรื่องเครื่องถ้วยสังคโลก ระหว่างการลัมนาทางโบราณคดี
ที่จังหวัดสุโขทัย ณ บริเวณเตาทุเรียง เมืองสุโขทัยเก่า ๓๑ มีนาคม ๒๕๐๓

ฯ พณ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและคุณหญิงดุษฎี มาลากุล ร่วมการลัมนาทางโบราณคดี
และฟังคำบรรยาย ณ เตาทุเรียง เมืองสุโขทัยเก่า

- ง. สำรวจพบภาพจำหลักขุนคำ สมัยทวารวดี ที่ผนัง
ถ้ำ เขาน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัด
สระบุรี
- จ. ขุดสำรวจบริเวณหินตั้ง สมัยทวารวดี ที่ตำบลบ้าน
มะค่า กิ่งอำเภอท่าคันโท กับที่โนนศิลา อำเภอ
สหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และดำเนินการขุด
แต่งโยกย้ายหินตั้งเหล่านั้น นำไปไว้ ณ พิพิธภัณฑ์-
สถานแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น เพราะบริเวณ
เหล่านั้นจะถูกน้ำท่วม เนื่องจากการสร้างเขื่อน
ลำปาว.

๗. สัมมนาโบราณคดี

ครั้งที่ ๑ จัดขึ้นที่จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดพิษณุโลก เมื่อระหว่างวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๐๓ ถึงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๐๓ รวม ๗ วัน

เรื่องที่เป็นหัวข้อบรรยายในสัมมนา มี:—

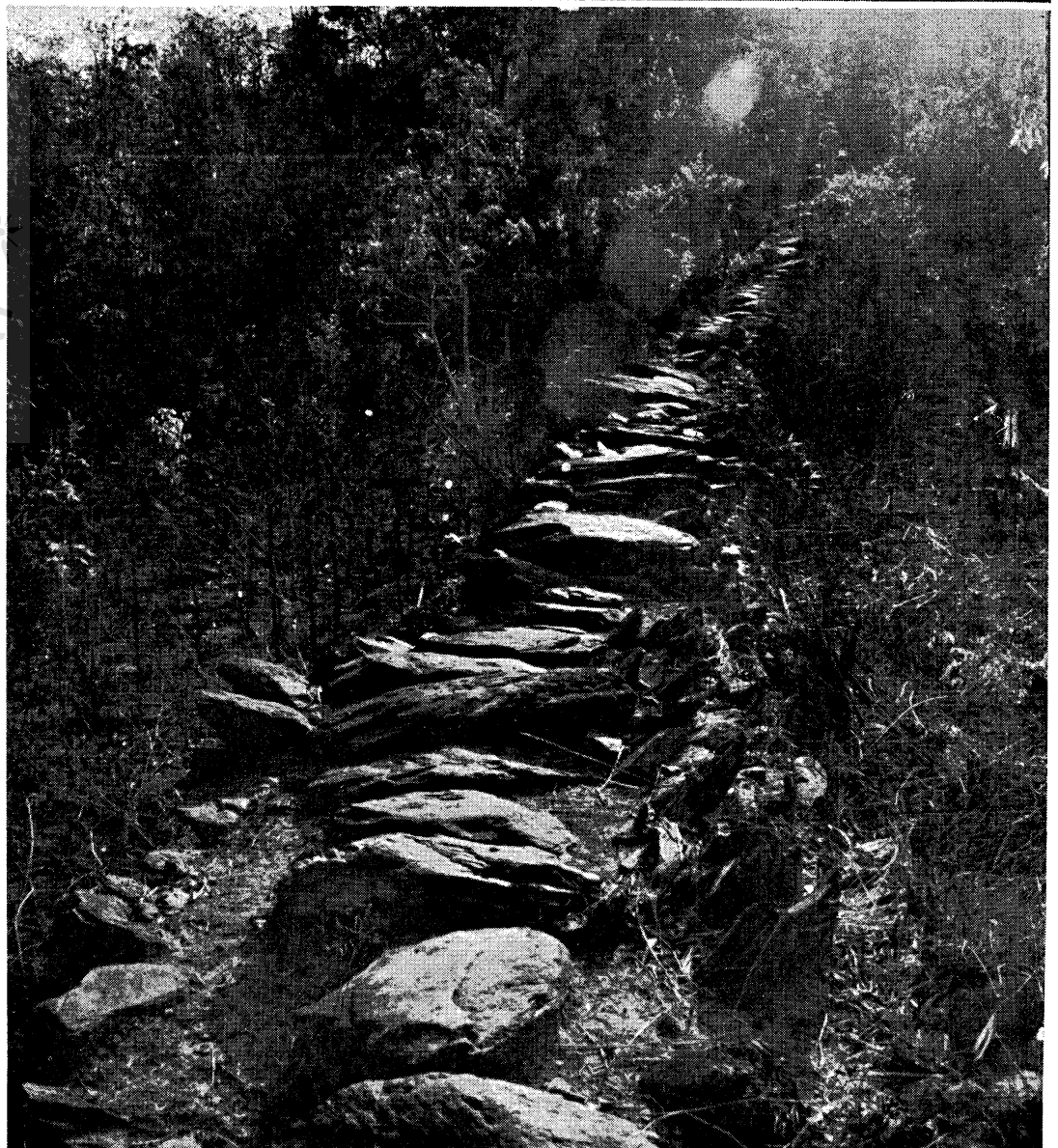
๑. การบูรณะโบราณสถานสุโขทัย	นายเกษม อินทโกศัย	บรรยาย
๒. ประเพณีสุโขทัย	พระยาอนุমানราชชน	บรรยาย
๓. ดนตรีสมัยสุโขทัย	นายมนตรี ตราโมท	บรรยาย
๔. สถาปัตยกรรมสมัยสุโขทัย	นายมานิต วาลิโกดม	บรรยาย
๕. ศักการศิลป์ของสุโขทัย	นาย เอ.บี. กริสโวลด์	บรรยาย
๖. แนวความเห็นโดยย่อเกี่ยวกับ
กฎหมายสมัยสุโขทัย	ขุนประเสริฐสุภุมাত্রา	บรรยาย
๗. พระพุทธรูปสุโขทัย	หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์	บรรยาย
๘. เครื่องถ้วยสันกำแพง	นายไกรศรี นิมมานเหมินท์	บรรยาย
๙. การปกครองสมัยสุโขทัย	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	บรรยาย
๑๐. ประวัติศาสตร์สุโขทัย	นายตรี อมาตยกุล	บรรยาย
๑๑. พระภิกษุสงฆ์สมัยสุโขทัย
สวดเจ็ดตำนานหรือไม่ ?	ร.ต.ท. แสง มนวิฑูร	บรรยาย
๑๒. โบราณวัตถุสถานในจังหวัด
กำแพงเพชร	หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์	บรรยาย
๑๓. ประชาชนสมัยสุโขทัยแต่งกาย
ไว้ผมกันอย่างไร ?	นายชิน อยู่ดี	บรรยาย

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช บรรยายเรื่องการปกครองสมัยสุโขทัย ในการลัมนาทางโบราณคดี
ณ วัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย ๓๑ มีนาคม ๒๕๐๓

พระสงฆ์ นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ฟังคำบรรยายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

สะพานหิน
ทางขึ้นไปสู่
วิหารพระอัฐารศ
เขาสะพานหิน

๑๔. จิตรกรรมและประติมากรรม

สมัยสุโขทัย

ศาสตราจารย์ ศิลป พีระศรี บรรยาย

๑๕. ของดีในจังหวัดพิษณุโลก

หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์

บรรยาย

คำบรรยายในสัมนาครั้งนี้ กรมศิลปากรได้จัดพิมพ์เป็นเล่มรวมกับเรื่องอื่น เนื่องในงานเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๗ ให้ชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า “คำบรรยายสัมนาโบราณคดีสมัยสุโขทัย พ.ศ. ๒๕๐๓”

ครั้งที่ ๒ จัดที่ศาลาสหประชาชาติ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๐๔ เรื่องที่อภิปรายกัน คือ

๑. ศิลปยุคคลาวคดีที่ขุดพบที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ได้รับอิทธิพลทางอินเดียใต้หรือจากลังกา
๒. แผนผังของฐานเจดีย์ขุดพบที่คูบัว
๓. โบราณสถานคูบัว มีอายุการก่อสร้างเก่ากว่าที่จังหวัดนครปฐมหรือไม่?

เรื่องที่อภิปรายบางเรื่องได้จัดพิมพ์ไว้ใน “สมุดนำชมโบราณสถานสมัยทวารวดี ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี”.

๘. โบราณคดีสัญจร

เพื่อสนองความต้องการของนักศึกษาและประชาชนผู้ใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้ทางประวัติศาสตร์ วรรณคดี และโบราณคดี โดยมีองค์กรำเครื่องในการอ่านตำรานานมากนัก กรมศิลปากรจึงจัดนำชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในต่างจังหวัดเป็นครั้งคราว เรียกการนำชมว่า “โบราณคดีสัญจร” ได้จัดทำไปแล้ว ๙ ครั้ง คือ

- ครั้งที่ ๑ นำชมพระพุทธบาทและโบราณสถานในจังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๐๓
- ครั้งที่ ๒ นำชมพิพิธภัณฑสถานและโบราณวัตถุสถาน ในจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๐๔
- ครั้งที่ ๓ นำชมโบราณวัตถุสถาน ตำบลคูบัว ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๐๔
- ครั้งที่ ๔ นำชมโบราณวัตถุสถานตามคลองบางกอกน้อย ถึงบางใหญ่ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๔
- ครั้งที่ ๕ นำชมโบราณวัตถุสถานที่ตำบลพงตึกและพระแท่นดงรัง ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๐๕
- ครั้งที่ ๖ นำชมโบราณวัตถุสถาน ในจังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๐๖
- ครั้งที่ ๗ นำชมปราสาทหินพิมายและโบราณสถาน ในจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๔ - ๕ เมษายน ๒๕๐๗
- ครั้งที่ ๘ นำชมโบราณวัตถุสถาน ในจังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘
- ครั้งที่ ๙ นำชมโบราณวัตถุสถาน ในจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ ๑๕ - ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๘

โบราณคดีสัญจร

(บน) ชมวัดพนมวัน อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ๔ เมษายน ๒๕๐๗

(ล่าง) ชมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่วัดโคกไม้เดน อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๐๘

(บน) ผู้ร่วมโบราณคดีสัญจรฟังคำบรรยายและชมสถานที่ในวรรณคดี เรื่องขุนช้างขุนแผน
ในคราวโบราณคดีสัญจร “เที่ยวเมืองนางพิม” ณ จังหวัดสุพรรณบุรี ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘ และ

(ล่าง) ชมหลุมขุดค้นก่อนประวัติศาสตร์ ณ ศูนย์การทหารปืนใหญ่ จังหวัดลพบุรี
เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๐๘

ในการจัดโบราณคดีสัญจรทุกครั้ง กรมศิลปากรได้จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่ไปบรรยายความรู้เกี่ยวกับประวัติและโบราณคดีของโบราณ วัตถุสถานแห่งนั้น ๆ และได้จัดพิมพ์หนังสือนำชมแจกจ่ายแก่ผู้ร่วมโบราณ คัดสัญจรด้วย คือ

- ๒๕
ครั้งที่ ๑ แจก “ คู่มือวรรณคดีสัญจรสู่พระพุทธบาท ”
- ๒๕
ครั้งที่ ๒ แจก “ อนุสรณ์นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประจำจังหวัด ลพบุรี ” และ “ นำชมโบราณวัตถุสถานในจังหวัดลพบุรี ”
- ๒๕
ครั้งที่ ๓ แจก “ สมุดนำชมโบราณสถานสมัยทวารวดี ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ”
- ๒๕
ครั้งที่ ๔ แจก “ บทกวีนิราศตามคลองบางกอกน้อยถึงบางใหญ่ ”
- ๒๕
ครั้งที่ ๕ แจก “ สมุดนำชมโบราณวัตถุสถาน ตำบลพงตึก และปฐมนิย-
สถานพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ”
และ “ นิราศพระแท่นดงรัง ” ของสามเณรกลั่น และของ
นายมี
- ๒๕
ครั้งที่ ๖ แจก “ อนุสรณ์นำเที่ยวเมืองสุโขทัยเก่า ” “ อนุสรณ์นำเที่ยว
เมืองศรีสัชนาลัย ” และ “ นำชมพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ”
- ๒๕
ครั้งที่ ๗ แจก “ นำเที่ยวพิมายและโบราณสถานในจังหวัด นคร-
ราชสีมา ” กับหนังสือ “ การซ่อมแซมปราสาทหินพิมาย ”
- ๒๕
ครั้งที่ ๘ แจก “ นำเที่ยวเมืองนางพิม ” และ “ เรื่องเมืองไตรตรึงส์
อุทองและอโยธยา ”
- ๒๕
ครั้งที่ ๙ แจก “ หนังสือโบราณวัตถุสถานสมัยทวารวดีแห่งใหม่ บ้าน
โคกไม้เดน จังหวัดนครสวรรค์ ” “ วีรชนค่ายบางระจัน
วีรกรรมชาวบ้านบางระจัน ” และ “ เรื่องก่อนประวัติศาสตร์
และการขุดค้นเรื่องก่อนประวัติศาสตร์ที่จังหวัดลพบุรี ”

๙. การร่วมมือกับนักโบราณคดีและนักมานุษยวิทยา ชาวต่างประเทศ

กรมศิลปากรได้ให้ความร่วมมือแก่นักโบราณคดีและนักมานุษยวิทยาชาวต่างประเทศ โดยลำดับมา เช่น

๑. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ดร. เอช. จี. ควอริทซ์ เวลส์ (Dr. H.G. Quaritch Wales) นักโบราณคดีชาวอังกฤษ ได้เข้ามาขุดค้นในท้องที่ภาคใต้ของประเทศไทย คือ ที่ตำบลทุ่งตึก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา, ที่วัดพระมหาธาตุ วัดแก้ว และวัดเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เมืองเวียงสระ อำเภอบ้านนา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และที่ฐานพระสยามกับบริเวณหอพระนารายณ์ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๘ ดร. เอช. จี. ควอริทซ์ เวลส์ เข้ามาขุดค้นในท้องที่ภาคกลางของประเทศไทย คือ ที่ตำบลพงตึก อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง ที่เมืองเก่าอุทุมพร อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี และที่เมืองศรีเทพ อำเภอวิเชียร จังหวัดเพชรบูรณ์

๓. ใน พ.ศ. ๒๔๘๒ — ๒๔๘๔ สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศได้ส่ง ม. ปีแอร์ ดูปองต์ (M. Pierre Dupont) เข้ามาขุดค้นที่วัดพระเมรุ ตำบลสวนนนท์อุทยาน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม และที่สถูปน้อยในวัดพระปโทน ตำบลพระปโทน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

๔. ต่อมาในเดือนธันวาคม ๒๔๘๘ ถึงมกราคม ๒๔๘๙ ดร. เอช. จี. ควอริทซ์ เวลส์ เข้ามาสำรวจและขุดตรวจเมืองเพชร (เพ็ก) ในจังหวัดนครราชสีมา และเมืองไชยอ เมืองร่อนทอง และเมืองทะเลเมนชัย ในจังหวัดบุรีรัมย์

๕. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ นายคาร์ล จี. ไฮเดอร์ (Mr. Karl G. Heider) นักศึกษามหาวิทยาลัยฮาวาร์ด สหรัฐอเมริกา เข้ามาสำรวจเครื่องมือก่อนประวัติศาสตร์และขุดตรวจที่บ้านเก่า ตำบลจรเข้มเหือก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรีและที่บริเวณใกล้เคียง พบเครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือหินขัด และเศษเครื่องปั้นดินเผาสมัยหินใหม่

๖. พ.ศ. ๒๕๐๐ นายยอร์ช คองโดมินาส (M. George Congdominas) นักมานุษยวิทยาชาวฝรั่งเศส เข้ามาที่กรุงเทพฯ แล้วไปสำรวจเชื้อสายคนเผ่าไทยของที่จังหวัดจันทบุรี

๗. พ.ศ. ๒๕๐๓ — ๒๕๐๕ คณะสำรวจไทย — เดนมาร์ก ได้สำรวจและขุดค้นแหล่งโบราณคดีซากก่อนประวัติศาสตร์ที่จังหวัดกาญจนบุรีพบโครงกระดูกคนสมัยหินกลาง ๑ โครง โครงกระดูกคนสมัยหินใหม่ ๓๘ โครง เครื่องมือเครื่องใช้คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ทั้งยุคหินและยุคโลหะ เป็นจำนวนมาก ของที่พบได้ส่งไปวิจัยที่กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก และที่พิพิธภัณฑ์สถานเมืองไลเดิน ประเทศเนเธอร์แลนด์ ขณะนี้การวิจัยบางส่วนเสร็จแล้ว และกำลังดำเนินการเพื่อจัดพิมพ์รายงานในเวลาอีกประมาณปีครึ่ง และเมื่อเดือนเมษายน ๒๕๐๘ ไทยกับเดนมาร์กได้ลงนามกันในข้อตกลงแบ่งของก่อนประวัติศาสตร์ดังกล่าว ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ประเทศเดนมาร์ก ขณะนี้ทางประเทศเดนมาร์กส่งของที่วิจัยแล้วบางส่วนลงเรือกลับมาประเทศไทย ถึงพิพิธภัณฑ์สถานเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๐๘

๘. พ.ศ. ๒๕๐๕ กรมศิลปากรร่วมกับมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ กรุงลอนดอน สำรวจวัฒนธรรมในภาคใต้ของประเทศไทย ได้ผลเป็นที่พอใจ

๙. พ.ศ. ๒๕๐๖ — ๒๕๐๘ กรมศิลปากรร่วมกับมหาวิทยาลัยฮาไวอิ สหรัฐอเมริกา สำรวจและขุดค้นในบริเวณที่จะสร้างเขื่อนในภาคตะวันออก

เจียงเหนือ พบแหล่งโบราณคดีหลายแห่ง รวมทั้งถ้ำที่มีภาพจำหลัก และจิตรกรรมก่อนประวัติศาสตร์บนผนังถ้ำ ขณะนี้กำลังดำเนินงานและรวบรวมจัดทำรายงาน

๑๐. พ.ศ. ๒๕๐๗ ดร. เค.จี. อิชิโกวิทซ์ (Dr. K.G. Izikowitz) มหาวิทยาลัยโกเทนเบิร์ก (Göteborg) ประเทศสวีเดน เข้ามาติดต่อขอให้อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเรื่อง เผ่าไทยแสก ที่จังหวัดนครพนมและจังหวัดร้อยเอ็ด

๑๑. พ.ศ. ๒๕๐๗ กรมศิลปากรได้ติดต่อเชิญศาสตราจารย์ ดร. ฌ็อง บัวเชอลีเยร์ (Prof Dr. Jean Boisselier) ผู้เชี่ยวชาญศิลปตะวันออก แห่งมหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ ประเทศฝรั่งเศส เข้ามาสำรวจศึกษาค้นคว้า โบราณคดีไทยในท้องที่ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีเพิ่มขึ้น เช่น โบราณวัตถุสมัยฟูนัน ลักษณะเดียวกับที่พบที่ออกแก้ว (Oc - eo) ในประเทศเวียดนามใต้ แบบอย่างสถาปัตยกรรมของสมัย ทวารวดี ฯลฯ การสำรวจศึกษาค้นคว้าของ ดร. ฌ็อง บัวเชอลีเยร์ มีคุณค่า แก่โบราณคดีไทยเป็นอย่างยิ่ง แต่การสำรวจค้นคว้าของท่านศาสตราจารย์ ผู้นี้ยังไม่จบกรมศิลปากรจึงได้เชิญให้เดินทางเข้ามาดำเนินงานต่อไปในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ อีก ๔ เดือน คือตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคมถึงปลายเดือน พฤศจิกายน ๒๕๐๘ ขณะนี้กำลังดำเนินงานอยู่

๑๒. พ.ศ. ๒๕๐๗ กรมศิลปากร ด้วยความร่วมมือของประเทศภาคี ส.ป.อ. ได้เริ่มดำเนินการซ่อมแซมบูรณะปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา อันเป็นโบราณสถานที่สำคัญและงดงามแห่งหนึ่ง ขณะนี้ก็ยังดำเนินการซ่อม และรัฐบาลฝรั่งเศสได้ให้ความร่วมมือส่ง นายฟิลิป โกรสลีเยร์ (M. B.P. Groslier) ผู้เชี่ยวชาญชาวฝรั่งเศสมา ตรวจและมาช่วยให้คำแนะนำ

๑๓. พ.ศ. ๒๕๐๗ ดร. ปีเตอร์ कुนสเทตเตอร์ (Dr. Peter Kunstadter) ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน สหรัฐอเมริกา ติดต่อขอความร่วมมือสำรวจหมู่บ้านละว้า ในจังหวัด แม่ฮ่องสอน และแจ้งว่าจะเข้ามาดำเนินงานในปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๘ อีก

๑๔. พ.ศ. ๒๕๐๖ ดร. ลอริสตัน ชาร์ป (Dr. Lauriston Sharp) ผู้อำนวยการโครงการของมหาวิทยาลัยคอร์แนล เข้ามาสำรวจชาติวงศ์ วิทยาในท้องที่ภาคเหนือได้รายงานมายังกรมศิลปากรว่าได้พบแหล่งโบราณคดีทั้งสมัยประวัติศาสตร์และก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่ง*

๑๕. พ.ศ. ๒๕๐๗ ดร. เอช. จี. กอริทซ์ เวลส์ นักโบราณคดีชาว อังกฤษได้ติดต่อมายังกรมศิลปากร ขอเข้ามาสำรวจโบราณคดีในท้องที่ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งกรมศิลปากรได้จัด เจ้าหน้าที่ไปร่วมงานและอำนวยความสะดวก ได้พบเมืองโบราณสมัย ทวารวดีในท้องที่ตำบลท่าน้ำอ้อย อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งกรมศิลปากรได้ดำเนินการขุดแต่งต่อมา และได้ศิลปโบราณวัตถุสมัย ทวารวดีมากมาย**

๑๖. ในปลาย พ.ศ. ๒๕๐๘ และใน พ.ศ. ๒๕๐๙ คณะสำรวจและ ขุดค้นเรื่องก่อนประวัติศาสตร์และชาติวงศ์วิทยาจากประเทศเดนมาร์ก ซึ่งมีนายเปียร์ ซือเรนเซน (Mr. Per Sørensen) เป็นหัวหน้าคณะ และคณะ สำรวจและขุดค้นเรื่องก่อนประวัติศาสตร์จากบริติช มิวเซียม ประเทศ อังกฤษ ซึ่งมีนายวิลเลียม วัตสัน (Mr. William Watson) เป็นหัวหน้าคณะ จะเข้ามาดำเนินงานสำรวจ และขุดค้นในประเทศไทย ตามโครงการที่ ได้ตกลงไว้

* ดู - Some Archaeological Sites in Northern Thailand by Rath and Lauriston Sharp, the Journal of the Siam Society Vol. LII Part 2, July 1964

** ดู - รายงานการขุดค้นโบราณวัตถุสถาน ณ บ้านโคกไม้เดน อำเภอพยุหะคีรี จังหวัด นครสวรรค์

๑๐. การขุดแต่งบูรณะโบราณสถาน

ในประเทศไทย มีโบราณสถานอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นของหลายสมัย กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติไว้แล้ว ประมาณ ๑,๐๑๙ แห่ง เพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ให้อยู่คงทนต่อไป กรมศิลปากรจึงดำเนินการบูรณะไปตามกำลังเงินงบประมาณ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๗๗ บูรณะพระที่นั่ง ๔ องค์ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

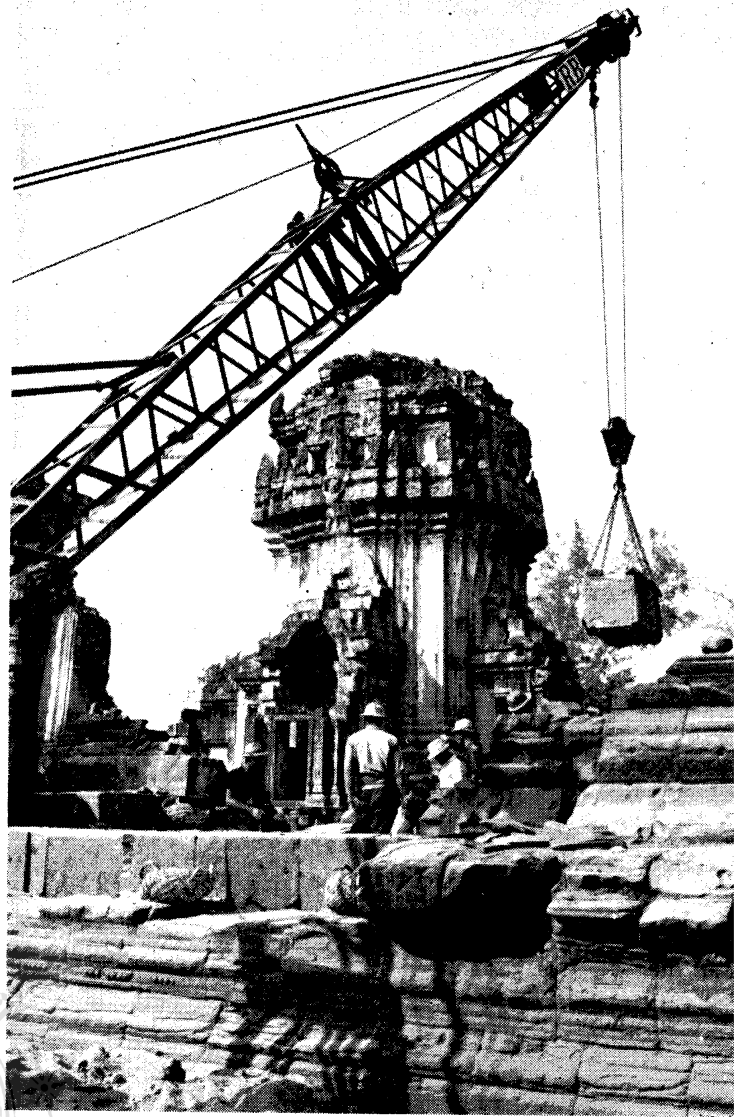
พ.ศ. ๒๔๗๘ ก. บูรณะพระที่นั่งในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
ข. ทำรื้อลวดหนามล้อมโบราณสถาน วัดนครโกษา จังหวัดลพบุรี
ค. ซ่อมพระระเบียงพระราชวังจันทร์เกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๔๗๙ ก. บูรณะพระที่นั่งในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
ข. ทำกำแพงล้อมวัดบวรสถานสุทธาวาส จังหวัดพระนคร
ค. บูรณะหอพิศัยศัลยลักษณ์ และพลับพลาจตุรมุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ง. บูรณะโบราณสถานบางแห่งในจังหวัดลพบุรี

พ.ศ. ๒๔๘๐ บูรณะพระที่นั่ง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พ.ศ. ๒๔๘๑ บูรณะพระที่นั่งปฤษฎางค์มูข ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

การบูรณะปราสาทหินพิมาย
ของกรมศิลปากร
ด้วยความร่วมมือ
ของประเทสภาคี สปอ.

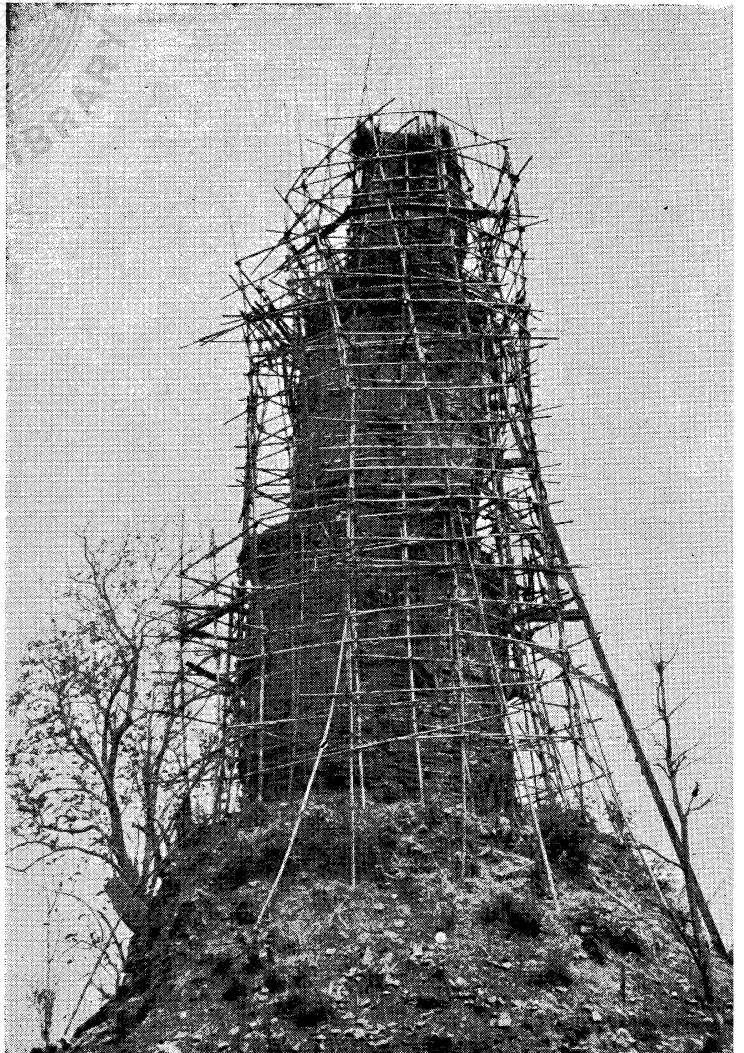
๔๔๖ ข
เจดีย์กู่เตา

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ภายหลังการบูรณะแล้ว

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘

ขณะทำการบูรณะ

- พ.ศ. ๒๔๕๒ ก. บวรณะประตุมงคล อำเภอเมืองนครราชสีมา และ
ปราสาทหินแดง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ข. บวรณะพระปรางค์วัดจุฬามณี จังหวัดพิษณุโลก
ค. บวรณะวิหารลายคำ วัดพระสิงห์ มณฑลพายัพอินทิล
ที่วัดเจดีย์หลวง และเจดีย์วัดเจดีย์เจ็ดยอด จังหวัด
เชียงใหม่
ง. บวรณะพระธาตุจอมกิตติ อำเภอเชียงแสน จังหวัด
เชียงราย
จ. สร้างรั้วล้อมมัสยิดที่บ้านกะรือเซาะ จังหวัดปัตตานี
ฉ. บวรณะอนุสาวรีย์ตำบลสามสบ และพระเจดีย์สามองค์
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
ช. บวรณะเทวสถาน (ปรางค์แขก) จังหวัดลพบุรี
ซ. บวรณะวัดเกาะแก้ว วัดสุวรรณาราม พระพุทธรูป
ในถ้ำเขาหลวง และพระพุทธรูปในวัดถ้ำเกลบ
จังหวัดเพชรบุรี
ณ. ซ่อมแซมบวรณะพระที่นั่งจักรพรรดิพิมานในพระบรม
มหาราชวัง

พ.ศ. ๒๔๕๔ ก. ซ่อมแซมบวรณะพระที่นั่งมูลสถานบรมอาสน์ ในพระ
บรมมหาราชวัง

- พ.ศ. ๒๔๕๕ ก. บวรณะมุขโถง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
ข. บวรณะยอดพระธาตุเชิงชุม จังหวัดสกลนคร
ค. สร้างรั้วล้อมอนุสาวรีย์ปราบฮ่อ จังหวัดหนองคาย

- ง. บรณะพลับพลาจตุรมุข ในพระราชวังจันทร์เกษม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- จ. บรณะวัดเคิม อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา
- ฉ. บรณะพระอุโบสถ วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี
- ช. ซ่อมแซมบรณะวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- ซ. ซ่อมแซมบรณะพระที่นั่งสมมติเทวราชอุปบัติ ในพระ
บรมมหาราชวัง

- พ.ศ. ๒๔๕๖ ก. รัฐบาลได้ตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำเนิการบรณะ
โบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย โดยกรมศิลปากรเป็น
ผู้ดำเนินการ ได้เริ่มบรณะโบราณสถานบางแห่งภายใน
และภายนอกกำแพงเมืองเก่าสุโขทัย อำเภอเมือง
สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
- ข. บรณะพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ ทำหนักแดง โรง
เก็บเรือจำลอง มุขข้างพระที่นั่งอิศราวินิจรรย์ ใน
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
 - ค. บรณะป้อมกำแพงเมืองลพบุรี ตำบลท่าโพธิ์ กับทำ
ประตูลูกกรงปิดคูลาปรางค์สามยอด อำเภอเมือง
ลพบุรี จังหวัดลพบุรี

- พ.ศ. ๒๔๕๗ ก. บรณะโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย (ต่อ)
- ข. บรณะพระที่นั่งปัจฉิมาภิมุข ในพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ พระนคร
 - ค. บรณะวิหาร วัดพระนอนจักรสีห์ จังหวัดสิงห์บุรี

- ง. บรูณะโบราณสถานพระนครคีรี (เขาวัง) จังหวัด เพชรบุรี
- จ. ขุดลอกทำความสะอาดสระขวัญ อำเภอพิมาย จังหวัด นครราชสีมา
- ฉ. ขุดแต่งรอบปรangkongค์ประธานและกำแพงชั้น ๒ ปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
- ช. ซ่อมแซมบรูณะพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
- ซ. ซ่อมแซมบรูณะพระศรีรัตนเจดีย์ ในบริเวณวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- พ.ศ. ๒๔๕๘ ก. บรูณะโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย (ต่อ)
- ข. ซ่อมแซมบรูณะพระอุโบสถพุทธรัตนสถาน ในพระบรมมหาราชวัง
- พ.ศ. ๒๔๕๕ ก. เริ่มบรูณะโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ข. บรูณะโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย (ต่อ)
- พ.ศ. ๒๕๐๐ ก. เริ่มบรูณะโบราณสถานที่บ้านเอื้องแสน จังหวัด เชียงราย
- ข. บรูณะโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)
- ค. บรูณะโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย (ต่อ)
- ง. ซ่อมแซมบรูณะพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต
- จ. ซ่อมแซมบรูณะพระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- พ.ศ. ๒๕๐๑ ก. บรณะพระธาตุเจดีย์หลวง พระธาตุจอมกิตติ วัดป่าสัก
 ฯลฯ ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดยางราย
- ข. บรณะโบราณสถาน เช่น วัดมหาธาตุ วัดชนะสงคราม
 วัดศรีสวาย วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ (วัดพระ
 ปรารักษ์) ฯลฯ ในจังหวัดสุโขทัย
- ค. บรณะโบราณสถานพระนครคีรี (เขาวัง) จังหวัด
 เพชรบุรี (ต่อ)
- ง. บรณะพระที่นั่งจันทรพิศาล หมู่พระที่นั่งพิมานมงกุฎ
 และทิมดาบ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระ
 นารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี
- จ. บรณะโบสถ์พราหมณ์ และหอพระอิศวร ในจังหวัด
 นครศรีธรรมราช

- พ.ศ. ๒๕๐๒ ก. บรณะโบราณสถานในอำเภอยางสีสุราช จังหวัด
 ยางราย (ต่อ)
- ข. บรณะโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย (ต่อ)
- ค. บรณะพระที่นั่งจันทรพิศาล ในพิพิธภัณฑสถาน
 แห่งชาติ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี
 (ต่อ)
- ง. ซ่อมแซมบรณะพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระ
 บรมมหาราชวัง

- พ.ศ. ๒๕๐๓ ก. บรณะโบราณสถานที่อำเภอยางสีสุราช จังหวัด
 ยางราย (ต่อ)

พระที่นั่ง
ดลิตมหาปราสาท
ในพระบรมมหาราช

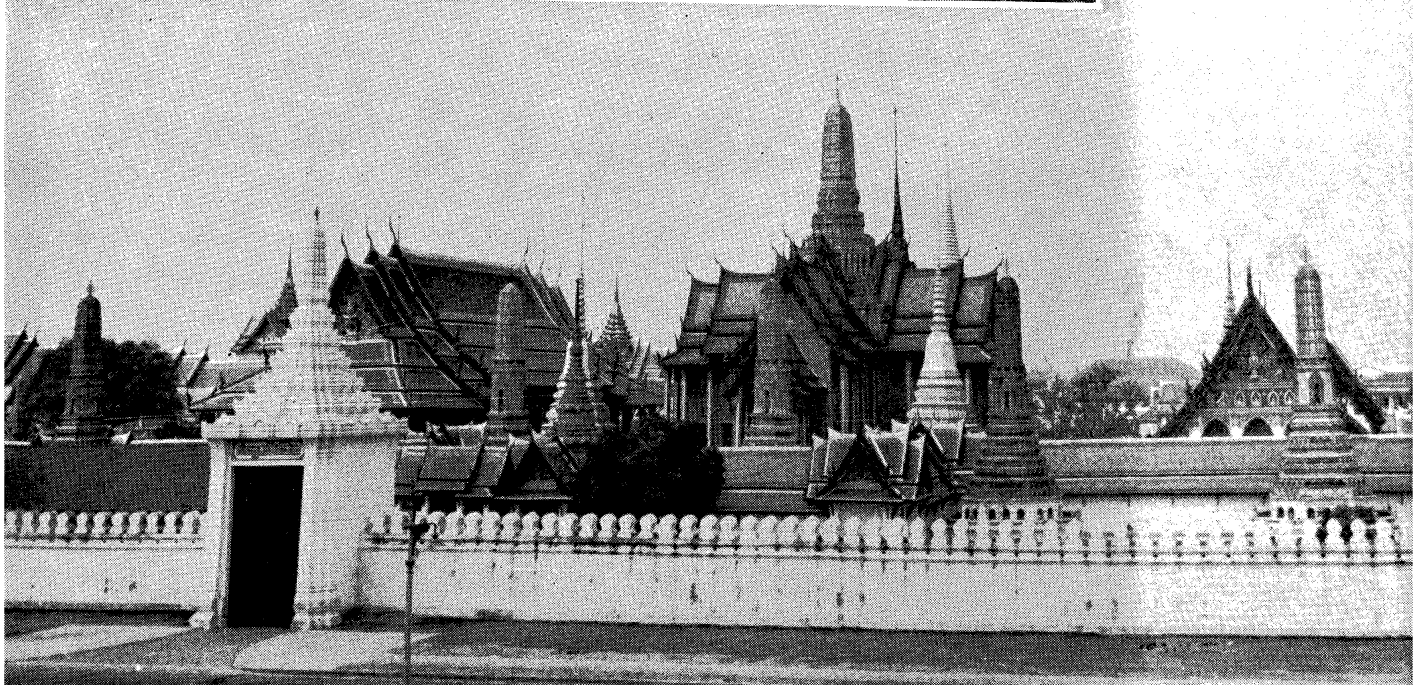
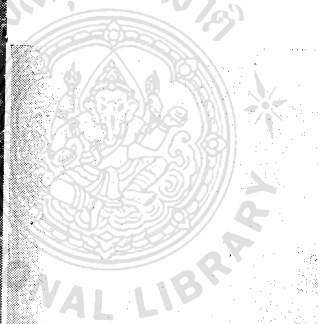
พระบรมมหาราชวั
ด้านหน้าซึ่งถ่ายให้เ

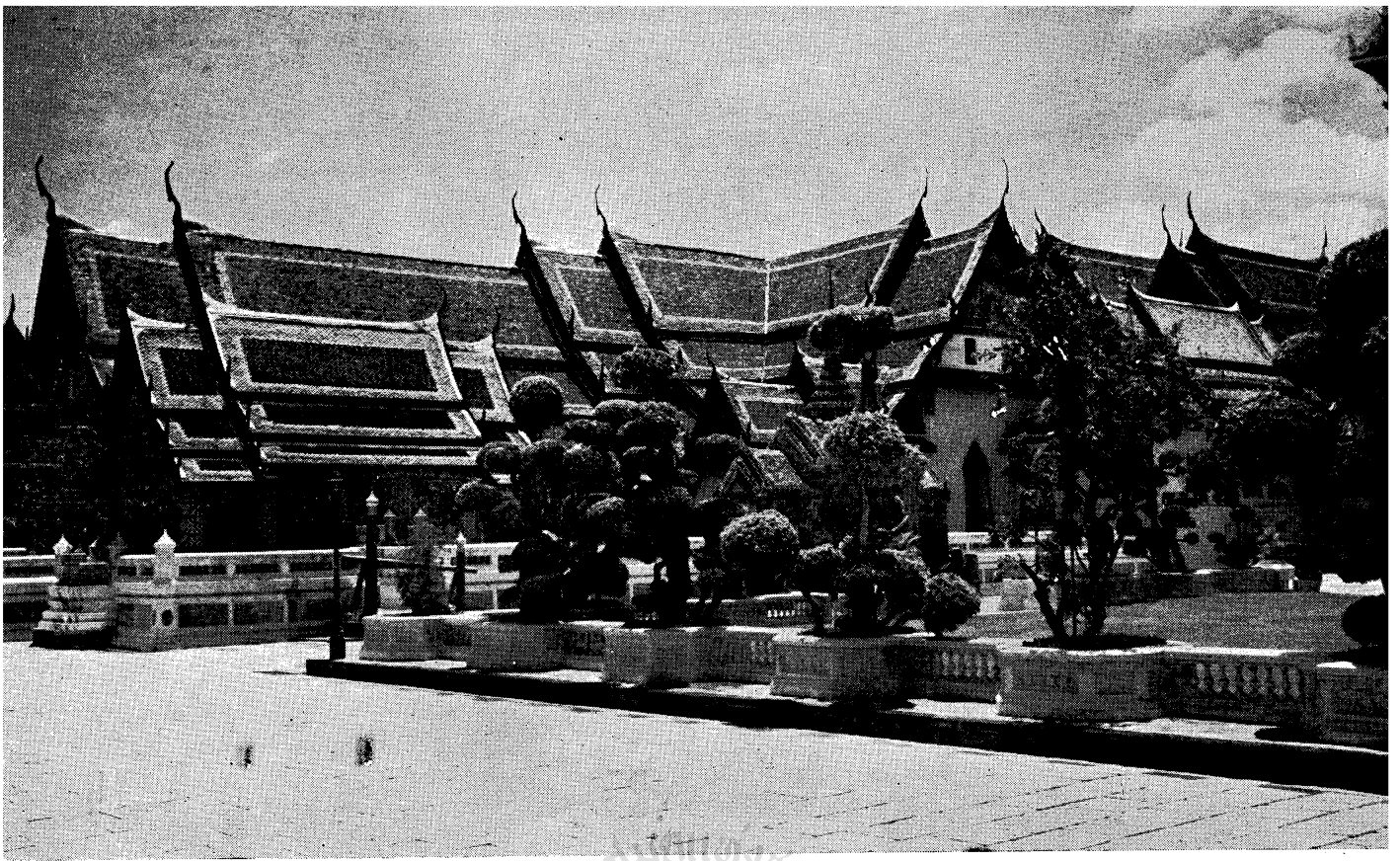
พระอุโบสถ
วัดพระศรีรัตน-

ศาสดาราม

และ

ปราสาทพระเทพบิด

หมู่พระมหามณเฑียรในพระบรมมหาราชวัง

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เห็นพระที่นั่งอาภรณ์พิโมกษ์อยู่ด้านหน้า

- ข. บรณะโบราณสถานที่จังหวัดสุโขทัย (ต่อ)
- ค. ซ่อมแซมบรณะพระที่นั่งเวชยันต์วิเชียรปราสาท บนพระนครคีรี (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี
- ง. ซ่อมพระที่นั่งศิลาแลงมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. ๒๕๐๔ ก. บรณะโบราณสถานในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

- ข. บรณะโบราณสถานที่จังหวัดสุโขทัย (ต่อ)
- ค. บรณะประตูพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ ตึกฝ่ายใน บ้านหลวงรับแขกเมือง และตึกพระเจ้าเหา จังหวัดลพบุรี
- ง. บรณะพระเจดีย์สมัยทวารวดี ในวัดจามเทวี จังหวัดลำพูน
- จ. ซ่อมแซมบรณะพระที่นั่งมหาราชปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. ๒๕๐๕ ก. บรณะโบราณสถานในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

- ข. บรณะโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย (ต่อ)

พ.ศ. ๒๕๐๖ ก. บรณะโบราณสถานในอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

- ข. บรณะโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย (ต่อ)

- ค. ทำรวลล้อมพระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี
- ง. ซ่อมแซมบูรณะพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ในพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. ๒๕๐๓ ก. เริ่มโครงการบูรณะปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยความร่วมมือของประเทศไทย ส.ป.อ.

- ข. บูรณะพระสุวรรณเจดีย์ และพระเจดีย์เชียงยัน วัดพระธาตุหริภุญไชย อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
- ค. ซ่อมหลังคาพระที่นั่ง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
- ง. ซ่อมปลับปลาจตุรमुख ในพระราชวังจันทร์เกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- จ. ซ่อมแซมบูรณะยอดพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระที่นั่งพิมานรัตยา และพระที่นั่งราชกรัณยสภา ในพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. ๒๕๐๔ ก. บูรณะโบราณสถานในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย (ต่อ)

- ข. บูรณะโบราณสถานในจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร ตามโครงการบูรณะของคณะกรรมการ ซึ่งมี ฯพณ ฯ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ

- ค. บุรณะปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)
- ง. บุรณะพระที่นั่งพิมานรัตยา และเพดานภายในองค์พระปรางค์วัดราชบูรณะ กับประตูด้านตะวันออก วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- จ. บุรณะพระเจดีย์วัดเจ็ดยอด จังหวัดเชียงใหม่
- ฉ. ซ่อมแซมบูรณะมณฑปพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี.

๑๑. สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ

สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (แปลจากคำ The International Council of Museums และใช้คำย่อว่า ICOM) ตั้งขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ ตามคำแนะนำของนายชอนซีย์ เจ. แฮมลิน (Mr. Chauncey J. Hamlin) ผู้ลี้ภัยไปแล้ว ซึ่งเป็นประธานพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ เมืองบัฟฟาโล รัฐนิวยอร์ก สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาตินี้ มีความสัมพันธ์ทางกิจการใกล้ชิดอยู่กับองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางการเงิน ประเทศสมาชิกของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ จะส่งสมาชิกเข้าประชุมร่วมกัน ๓ ปีต่อครั้ง เรียกว่าการประชุมใหญ่ (General Conference) และย้ายไปประชุม ณ ประเทศต่างๆ การประชุมใหญ่ที่แล้มาแล้ว ๖ ครั้ง ประชุมกัน ณ ประเทศต่างๆ ในยุโรป ครั้งต่อไปซึ่งเป็นการประชุมครั้งที่ ๗ จะประชุมร่วม ณ นครนิวยอร์กในสหรัฐอเมริกา มีผลงานสภานี้เผยแผ่ไปตลอดโลกทั้ง ๕ ทวีป ขณะนี้มีประเทศต่างๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิกแล้วกว่า ๖๕ ประเทศรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งได้เข้าร่วมเป็นสมาชิมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ และแต่ละประเทศจะต้องมีคณะกรรมการแห่งชาติของตน ดำเนินงานติดต่อกับคณะกรรมการบริหาร กรรมการที่ปรึกษาและสำนักเลขาธิการ ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ ตึก UNESCO เลขที่ 6 ถนนแฟรงกลิน กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ความหมายของพิพิธภัณฑสถาน วัตถุประสงคสำคัญและสมาชิกภาพของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาตินั้น มีบทบัญญัติซึ่งสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติได้กำหนดไว้แล้ว ดังข้อความในบางมาตราต่อไปนี้

ความบางตอนจาก

บทบัญญัติของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (ICOM)

ส่วนที่ ๒ คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์สถาน

มาตรา ๓

สถาบันถาวรใดก็ตาม ที่ตั้งขึ้นเพื่อสงวนรักษาวัตถุที่มีคุณค่าสำคัญทางวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ และจัดแสดงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้า การศึกษา และความบันเทิงใจ สถาบันนั้น ICOM ถือว่าเป็น **พิพิธภัณฑ์สถาน**

มาตรา ๔

คำจำกัดความดังกล่าวนี้ รวมถึง

- ก. ห้องจัดแสดงวัตถุ ที่หอสมุดประชาชนและหอจดหมายเหตุ จัดไว้เป็นการถาวร
- ข. โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ หรือบางส่วนของโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ หรือส่วนประกอบโบราณสถาน เช่น คลังสมบัติของวัด สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และทางธรรมชาติ ที่เปิดให้ประชาชนชม
- ค. สวนพฤกษชาติและสวนสัตว์ สถานแสดงสัตว์น้ำ (aquaria) บริเวณสงวนสิ่งมีชีวิต (vivaria) และสถาบันอื่น ๆ ที่จัดแสดงเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต
- ง. สถานที่ธรรมชาติ ที่จัดไว้เป็นเขตสงวน

ส่วนที่ ๓ วัตถุประสงค์และวิธีการของ ICOM

มาตรา ๕

ในฐานะองค์การระหว่างชาติที่เป็นตัวแทนของพิพิธภัณฑ์สถานทั้งปวง และอาชีพทางการพิพิธภัณฑ์ ICOM มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- ก. เน้นความสำคัญของจุดมุ่งหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตามความหมายของพิพิธภัณฑ์สถาน
- ข. ส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานนานาชาติ และระหว่างเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานทั้งปวง
- ค. พิทักษ์และส่งเสริมผลประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์สถานทั้งหลาย และอาชีพทางการพิพิธภัณฑ์เพื่อแผ่ขยายอิทธิพลของกิจการด้านนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
- ง. ย้ำความสำคัญของบทบาทที่พิพิธภัณฑ์สถานและอาชีพทางการพิพิธภัณฑ์พึงมีต่อชุมชนแต่ละแห่ง และวิธีการส่งเสริมความรู้ และความเข้าใจกันระหว่างชนชาติต่างๆ
- จ. ร่วมมือกับองค์การระหว่างชาติอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานทำนองเดียวกับ ICOM โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับองค์การ UNESCO

มาตรา ๖

วิธีการต่าง ๆ ที่ ICOM จะดำเนินงานเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้มี เช่น :—

- ก. ต้องจัดตั้งสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติขึ้นในประเทศต่าง ๆ ให้ได้จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และเลือกสรรสมาชิกที่ทรงคุณวุฒิไว้ให้มากที่สุด
- ข. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานทั้งฝ่ายวิชาการและธุรการ ไม่ว่าจะเป็นถาวรหรือชั่วคราว
- ค. ดำเนินงาน และสนับสนุนให้มี:—

(๑) การประชุมระหว่างชาติครั้งใหญ่ของผู้เชี่ยวชาญงานพิพิธภัณฑ์

(๒) การประชุมระหว่างชาติเป็นรายย่อย ระหว่างผู้เชี่ยวชาญงานพิพิธภัณฑ์และวิชาการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

- ง. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาระหว่างชาติ จัดส่งคณะผู้ชำนาญงานออกไปยังที่ต่าง ๆ จัดให้มีทุนไปตระเวนศึกษาวิชาการพิพิธภัณฑ์ และมีการสัมมนาระหว่างชาติเพื่อปรับปรุงงานด้านเทคนิคของพิพิธภัณฑ์
- จ. พิจารณาปัญหาขัดข้องเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ
- ฉ. ดำเนินการจัดแสดงวัตถุนานาชาติ โดยคำนึงถึงคุณภาพ วิธีการทางเทคนิค และความเหมาะสมของการจัดแสดงระหว่างชาติที่พิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ มีส่วนร่วมอยู่ด้วย
- ช. ดำเนินการสำรวจตรวจสอบกิจการพิพิธภัณฑ์สถานนานาชาติ
- ซ. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
- ณ. จัดทำหนังสือรายคาบหรือหนังสือพิมพ์ ออกเป็นครั้งคราว

- ญ. รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับสาขาวิชาต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์สถาน และเปิดโอกาสให้สมาชิกใช้ประโยชน์ได้ด้วย
- ฎ. นอกจากการส่งผู้เชี่ยวชาญไปในที่ต่างๆ แล้ว ยังส่งเสริมให้ส่งเอกสาร วัตถุและสิ่งของที่จำเป็นทางงานด้านเทคนิคของพิพิธภัณฑ์สถาน โดยผ่านประเทศต่างๆ ได้โดยสะดวก

ส่วนที่ ๔ สมาชิก

มาตรา ๗

ICOM ประกอบด้วยสมาชิกสามัญ สมาชิกสมทบ สมาชิกอุดหนุน และสมาชิกกิตติมศักดิ์

มาตรา ๘

สมาชิกสามัญ มีจำนวนจำกัด คณะกรรมการแห่งชาติเลือกสมาชิกสามัญได้ไม่เกิน ๑๕ คน จากผู้ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- ก. ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถาน ผู้มีอำนาจสูงสุดของสถาบันที่รับผิดชอบจัดการพิพิธภัณฑ์สถาน เจ้าหน้าที่ผู้ทรงคุณวุฒิของพิพิธภัณฑ์สถาน ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ทางจัดบริการการศึกษา ฯ ของพิพิธภัณฑ์สถาน ผู้ตรวจการพิพิธภัณฑ์สถาน หรือเคยเป็นเจ้าหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น และเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายห้องปฏิบัติการ ผู้ทำงานทางด้านเทคนิคของพิพิธภัณฑ์สถาน

ข. บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายจดหมายเหตุ เจ้าหน้าที่ของ
หน่วยราชการและสถาบันที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารงาน
พิพิธภัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ที่ทำงานร่วมมือกับ
เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถาน บุคคลสำคัญในสังคมซึ่งมีความ
สัมพันธ์กับพิพิธภัณฑ์สถาน

มาตรา ๕

สมาชิกสมทบ ไม่จำกัดจำนวน ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- ก. บุคคลผู้มีคุณสมบัติเหมือนสมาชิกสามัญ
- ข. พิพิธภัณฑ์สถานและสถาบันที่คล้ายกัน

มาตรา ๑๐

สมาชิกอุดหนุน ไม่จำกัดจำนวน ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- ก. บุคคลผู้มีคุณสมบัติเหมือนสมาชิกสามัญ
- ข. สถาบันที่มีวัตถุประสงค์เพื่องานด้านวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม
และการศึกษา

มาตรา ๑๑

คณะกรรมการบริหาร จะเป็นผู้เสนอรายชื่อสมาชิกกิตติมศักดิ์ในจำนวน
จำกัด โดยเลือกจากบุคคลผู้เคยทำงานสำคัญเด่นในวงการพิพิธภัณฑ์

คณะกรรมการสภาการพิพัตร์ระหว่างชาติ

แห่งประเทศไทย (ชุดปัจจุบัน)

คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๐๘

๑. อธิบดีกรมศิลปากร	ประธานกรรมการ
๒. ม.ร.ว.พันธุ์ทิพย์ บริพัตร	กรรมการ
๓. พระยาอนุนามราชชน	กรรมการ
๔. พระวรวงศ์เชอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร	กรรมการ
๕. หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์	กรรมการ
๖. นายตรี อมาตยกุล	กรรมการ
๗. นายกลิน สุวตะพันธ์	กรรมการ
๘. นายวิชา เศรษฐบุตร	กรรมการ
๙. นายแพทย์สุต แสงวิเชียร	กรรมการ
๑๐. นายสิงห์โต ปุกหุต	กรรมการ
๑๑. พ.ต.อ. สุรพล จุลพราหมณ์	กรรมการ
๑๒. หัวหน้ากองโบราณคดี	กรรมการ
๑๓. ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล	กรรมการ
๑๔. นายชิน อยู่ดี	กรรมการและเลขานุการ
๑๕. นางจิรา จงกล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

